

בחינת הנחיצות של מכון לאומי למחקר ומדיניות לקידום שוויון הזדמנויות בחינוך

דוח ועדת מומחים

יוני 2026

יד הנדיב יاد هناديف Yad Hanadiv

המרכז לחקר הפדגוגיה
שותפויות אקדמיה-שדה
אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
מרכז אبحاث ودراسات تربوية
شراكات بين الالاهيه وبين الحقل التربوي
جامعة بن غوريون في النقب

יו"רים

ד"ר מיכל טביביאן-מזרחי, מרכז מנור
פרופ' אדם לפסטיין, ביה"ס לחינוך ע"ש שלמה (סימור) פוקס,
האוניברסיטה העברית בירושלים

חברי וחברות הוועדה

פרופ' מיכל בלר, המרכז האקדמי לוינסקי-וינגייט (לשעבר נשיאת המרכז)
פרופ' יצחק ברקוביץ, האוניברסיטה הפתוחה
פרופ' אלן גולדרינג, אוניברסיטת ונדרבילט
ד"ר ג'וש גלזר, אוניברסיטת ג'ורג' וושינגטון
חסאן טואפרה, הרשות לפיתוח כלכלי בחברה הערבית (לשעבר ראש הרשות)
ד"ר לנה ראב"ד, יד הנדיב
שירלי רימון ברכה, קרן הדור הבא
אברהם תומר, פורום קהלת

רכזת הוועדה

ד"ר הדר בהרב

איסוף, עיבוד מידע וכתיבה

ד"ר יעל פולברמכר

עריכת לשון: רעות יששכר
עיצוב גרפי: סטודיו ספי לעיצוב גרפי

תוכן העניינים

5	דברי פתיחה
7	הקדמה
13	הבעיה והמשימה
14	מדיניות, מחקר, פיתוח ידע ומה שביניהם
21	מיפוי השדה בישראל – מחקר, פיתוח ידע ומדיניות חינוך
26	מדיניות חינוך מבוססת ראיות – דוגמאות מהעולם
28	שותפויות מבוססות מקום
32	מכוני מדיניות ומחקר ממוקדי אוניברסיטה
34	התארגנויות רחבות במעורבות המדינה
36	מעבדות מדיניות
37	דוגמאות מחוץ לעולם החינוך
39	סיכום עיקרי הדברים מהתכנסות ועדת המומחים
47	המודלים המוצעים
	נספח א – גופי מחקר, פיתוח ומדיניות העוסקים בחינוך
58	במדינת ישראל

דברי פתיחה

בעשורים האחרונים הושקעו במערכת החינוך משאבים רבים: רפורמות, תוכניות התערבות, מחקרים, תוכניות חלוץ (פיילוט), הכשרות ומהלכים ארציים ומקומיים. חלקם היו חשובים. חלקם אף הצליחו. ובכל זאת רבים מאתגרי הליבה של מערכת החינוך בישראל נותרו בעינם. יכולתה של המערכת ללמוד באופן שיטתי מהצלחות, מכישלונות, מנתונים וממחקר, עודנה מוגבלת, והמרחק בין ידע איכותי לבין מדיניות יציבה ויישום רחב בשדה נותר גדול מדי. השאלה שמעסיקה אותנו אינה כיצד לייצר עוד מהלך, אלא כיצד המערכת לומדת מהמהלכים שכבר נעשו, ומה מאפשר לידע, לנתונים ולמחקר להפוך למדיניות עקבית ולפעולה מתמשכת בשדה.

על רקע זה, ובמסגרת המיקוד האסטרטגי של יד הנדיב בקידום שוויון הזדמנויות בחינוך, ביקשנו לבחון כיצד אפשר לחזק את יכולתה של מערכת החינוך לקבל החלטות, לעצב מדיניות ולפעול לאורך זמן על בסיס ידע, נתונים וראיות.

אחת האפשרויות שעלתה לדיון הייתה הקמת מכון לאומי למחקר ומדיניות לקידום שוויון הזדמנויות בחינוך. האפשרות הזאת לא נבחנה כמטרה בפני עצמה, אלא כמענה אפשרי לפער רחב יותר: חולשתם של המנגנונים המחברים לאורך זמן בין מחקר, מדיניות ופרקטיקה. לשם כך הקימה יד הנדיב ועדת מומחים שכללה חוקרים, אנשי מדיניות, אנשי שדה ופילנתרופיה. הוועדה התבקשה לנתח מודלים אפשריים למכון כזה, את תפקידיו ואת הערך שיוכל לייצר למערכת החינוך בישראל.

במהלך עבודת הוועדה התברר כי עצם הדיון בהקמת המכון מוביל לשאלה רחבה יותר. אחת התובנות שעלו היא שהשאלה כיצד מקדמים מדיניות חינוך טובה אינה מתחילה בהכרח בשאלה איזה גוף להקים, אלא בשאלה אילו תשתיות חסרות למערכת או אילו מנגנונים אינם עובדים כראוי. הדיונים חשפו פערים מתמשכים בממשק שבין מחקר, מדיניות ופרקטיקה, לצד אתגרים הנוגעים לנתונים, ללמידה מערכתית, להנגשת ידע, לזיכרון ארגוני וליכולת להפוך ידע לפעולה מתמשכת.

הדוח שלפניכם מציג ארבע חלופות אפשריות למכון לאומי למחקר ומדיניות לקידום שוויון הזדמנויות בחינוך. אלא שחשיבותו אינה מסתכמת בבחירה

בין חלופות ארגוניות. הדוח מציע גם מיפוי רחב של השדה הקיים, ניתוח של האתגרים העומדים בפני קידום מדיניות חינוך מבוססת ידע בישראל, ופירוט של פערים ותשתיות המצריכים מענים שונים. חלק מהמענים עשויים להיבנות באמצעות מכון ייעודי. אחרים עשויים לדרוש מהלכים מערכתיים מסוג אחר.

תודתנו נתונה למרכז לחקר הפדגוגיה באוניברסיטת בן-גוריון בנגב, אשר נרתם להובלת המהלך ולליווי עבודת הוועדה. תודה לד"ר הדר בהרב, לד"ר מיכל טביביאן-מזרחי, לפרופ' אדם לפסטיין ולד"ר יעל פולברמכר, שהובילו את החשיבה, המחקר והכתיבה. כן אנו מודים לכלל חברי הוועדה והשותפים שתרמו מניסיונם, מזמנם ומהידע שלהם לטובת הדיון המשותף.

אנו מקווים שדוח זה יתרום לא רק לשאלה אם וכיצד נכון להקים מכון לאומי למחקר ומדיניות לקידום שוויון הזדמנויות בחינוך, אלא גם לשיחה רחבה יותר על התנאים הנדרשים כדי שמערכת החינוך בישראל תוכל ללמוד, להשתפר ולפעול באופן שיטתי להתמודדות עם אתגרי הליכה שלה.

מוטי טאובין,

ראש תחום החינוך, יד הנדיב

הקדמה

בשנים האחרונות מערכת החינוך הישראלית ניצבת בפני משבר עמוק ומתמשך, הבא לידי ביטוי כמעט בכל אחד מממדיה המרכזיים: העמקת הפערים בין תלמידים ובין קבוצות אוכלוסייה, ירידה באמון הציבור במערכת, קושי גובר בגיוס אנשי ונשות חינוך איכותיים ובשימורם במערכת, שחיקה של מנגנוני המדידה והלמידה וחולשה מתמשכת ביכולתה של המערכת להוביל שינוי רחב, עקבי ומתמשך. לצד זאת הולכת ומתחדדת ההבנה כי מדובר לא רק במשבר פדגוגי או ניהולי, אלא במשבר רחב יותר של מדיניות ציבורית: פער בין ההיקף והעומק של האתגרים לבין יכולתה של המדינה לעצב מדיניות חינוך המבוססת על ידע, נתונים, למידה והטמעה לאורך זמן.

הדוח שלפניכם נכתב מתוך ניסיון לגשר על הפער הזה. הוא מבוסס על ההבנה כי לא ניתן לשפר את מערכת החינוך באמצעות פתרונות נקודתיים, רפורמות קצרות טווח או הצעות מדיניות כלליות בלבד. מערכות חינוך הן מערכות מורכבות, רוויות שחקנים, אינטרסים, זהויות ותפיסות עולם. הן מושפעות מתהליכים חברתיים, כלכליים ופוליטיים עמוקים, והאופן שבו מדיניות מתורגמת בפועל לשדה החינוך רחוק מלהיות ליניארי או פשוט. כפי שעולה גם מסקירת הספרות ומהדיונים בוועדת המומחים, מדיניות חינוך אינה נוצרת רק בהחלטות ממשלה או במסמכי מדיניות. היא מתעצבת במפגש בין הדרג המקצועי, הרשויות המקומיות, מנהלי בתי הספר, המורים, ארגוני החברה האזרחית, החוקרים והציבור הרחב.

מתוך תפיסה זו, הדוח מבקש לחבר בין שלושה עולמות שלעיתים קרובות פועלים בישראל בנפרד: עולם המחקר והידע, עולם המדיניות וקבלת ההחלטות, ועולם היישום והעשייה בשדה. אחד הממצאים המרכזיים שעלו בעבודת הוועדה הוא שאומנם ניכר ריבוי במספר הגופים, היוזמות והמחקרים בתחום החינוך בישראל, ואולם הקשרים ביניהם חלשים, מקוטעים ולעיתים אף נעדרים לחלוטין. מחקרים רבים אינם מתורגמים לתהליכי מדיניות או להטמעה בשטח; קובעי מדיניות מתקשים להסתמך על ידע עדכני ומורכב; וארגונים הפועלים בשדה מפתחים ידע וניסיון משמעותיים, אך אלו כמעט ואינם נטמעים בתהליכי קבלת החלטות רחבים.

במובנים רבים, מצב זה משקף את אופייה של מערכת החינוך בישראל בשנים האחרונות: מערכת בעלת מבנה ריכוזי מאוד, אך בפועל מפוצלת בין זרמים, מגזרים, רשויות, יחידות מטה ושחקנים חיצוניים; מערכת שמייצרת כמות עצומה של נתונים, אך מתקשה להפוך אותם לתשתית ללמידה ולשיפור; מערכת שמקדמת רפורמות רבות, אך מתקשה לפתח מנגנונים של המשכיות, הערכה, זיכרון ארגוני וצבירת ידע לאורך זמן. הדוח מתאר כיצד היעדר בסיסי נתונים נגישים, חולשת המחקר המקומי במדיניות חינוך, היעדר שותפויות אסטרטגיות בין חוקרים למקבלי החלטות וקושי מתמשך בתרגום ידע מחקרי לפרקטיקה, מגבילים מאוד את היכולת לקדם מדיניות אפקטיבית המבוססת על ראיות.

בד בבד, השנים האחרונות מאופיינות גם בהתפתחות נרחבת של שדה חדש יחסית בישראל: שדה של ארגוני מדיניות, מכוני מחקר, גופי פיתוח ידע ויוזמות אזרחיות – כל אלה מבקשים להשפיע על עתיד מערכת החינוך. לצד האקדמיה ומשרד החינוך, קמו גופים חדשים המנסים לייצר חיבור בין מחקר, נתונים והשפעה ציבורית, לגבש חלופות מדיניות ולכנות שותפויות רחבות יותר בסוגיות של חינוך, שוויון, משילות ודמוקרטיה. חלק מהארגונים הללו פועלים בעיקר מול מקבלי החלטות, אחרים עובדים עם שחקני שטח וקהילות, וחלקם מנסים לגשר בין העולמות. אולם מיפוי השדה שערכה הוועדה מראה כי גם בנושא זה קיימים פערים בולטים: חסר גוף המחבר באופן שיטתי בין מחקר, מדיניות, יישום והערכה; חסרות תשתיות ארוכות טווח ללמידה משותפת; וחסרים מנגנונים מתמשכים של עבודה עם נתונים, עם רשויות מקומיות ועם בתי הספר עצמם.

לצד המגמות הללו במגזר השלישי, גם באקדמיה הישראלית ניכרת בשנים האחרונות מגמה הולכת ומתפתחת של עניין ומומחיות במחקר חינוכי-יישומי. חוקרות וחוקרים רבים מבקשים כיום להשפיע באופן ישיר על השדה החינוכי, לצאת מגבולות המחקר הבסיסי ולתמוך הלכה למעשה בתהליכי שיפור בשדה המקומי. אולם, בעוד העניין במחקר יישומי בשטח צובר תאוצה, תחום חקר מדיניות החינוך כשלעצמו נותר פחות מפותח, ומספר החוקרים העוסקים בתהליכי שיפור מערכתיים עדיין קטן. מחקר מדיניות זה סובל מהיעדר מסורת מפותחת של שיתופי פעולה בין הפקולטות לחינוך לבין מעצבי המדיניות, וממערכת תמריצים מובנית של מערכת ההשכלה הגבוהה המתעדפת השקעה במחקר בעל אוריינטציה בין-לאומית ופרסום

באנגלית על פני התמודדות עם בעיות מקומיות. להערכתנו, הפוטנציאל המדעי והמוטיבציה להשפעה כבר קיימים בשדה האקדמי; באמצעות דחיפה ממוקדת ויצירת מערך תמריצים חדש ניתן יהיה לתמרץ ולפתח את תחום חקר מדיניות החינוך, וכך לתרום תרומה ממשית לדיון האסטרטגי בנושא מדיניות חינוך מבוססת מחקר בישראל.

אחת השאלות המרכזיות שליוותה את עבודת הוועדה הייתה אם הפערים הללו מחייבים הקמה של מכון לאומי אחד, רחב ומרכזי, שיכלול תחת קורת גג אחת מחקר, פיתוח ידע, נתונים, תרגום מדיניות, הערכה, עבודה עם השדה ותיווך לציבור ולקובעי המדיניות; או שמא נכון יותר לפתח אקוסיסטם של ארגונים וגופים מומחים, שכל אחד מהם מתמקד בתחום מומחיות אחר, אך פועל בשיתופי פעולה הדוקים, תוך הישענות הדדית, חלוקת תפקידים ויצירת תשתיות משותפות של ידע, נתונים ולמידה.

ההתלבטות הזאת אינה רק שאלה מבנית או ארגונית. היא משקפת תפיסה עמוקה יותר לגבי האופן שבו שינוי מערכתי מתרחש במערכות ציבוריות מורכבות. מצד אחד, קיים יתרון משמעותי לגוף אחד בעל מסה קריטית, יכולות רחבות, זיכרון ארגוני ותשתיות ארוכות טווח. מצד שני, הניסיון בישראל ובעולם מלמד כי חדשנות, מומחיות והשפעה ציבורית מתפתחות פעמים רבות דווקא מתוך ריבוי שחקנים, גיוון תפיסות, עצמאות מקצועית וקשרים דינמיים בין ארגונים שונים. לכן לאורך העבודה ניסינו לא רק לשאול אם חסר "עוד ארגון", אלא מהם התנאים הנדרשים כדי ששדה שלם של מחקר, מדיניות ועשייה יוכל לפעול באופן אפקטיבי, מתואם ומשפיע יותר.

הדיון הזה קשור גם לשאלה רחבה ומהותית נוספת שעלתה שוב ושוב לאורך עבודת הוועדה: מהו היחס בין ידע מחקרי ונתונים לבין תפיסות עולם אידאולוגיות בעיצוב מדיניות חינוך. מערכת החינוך אינה רק מערכת טכנית שתפקידה לשפר הישגים או ליעל תהליכים. היא מערכת ערכית, תרבותית ופוליטית, המשקפת הכרעות עמוקות לגבי דמות החברה, מטרות החינוך, יחסי מדינה וקהילה, משמעות השוויון, תפקיד הממלכתיות, גבולות האוטונומיה ואופייה הרצוי של האזרחות במדינת ישראל.

לכן גם כאשר קיימים מחקרים איכותיים ונתונים רחבים, הם אינם מובילים בהכרח למסקנה אחת מוסכמת. אותם נתונים עצמם יכולים לתמוך בתפיסות שונות, ולעיתים אף מנוגדות, של מערכת החינוך הרצויה. חלק מהגישות

מדגישות סטנדרטיזציה, אחריותיות ותחרות; אחרות מדגישות קהילתיות, חינוך ציבורי, שוויון והכלה; ויש הרואות בביזור, באוטונומיה או בגיוון ערכים מרכזיים בפני עצמם. אחד האתגרים המרכזיים שזיהינו הוא הנטייה להציג לעיתים הכרעות אידאולוגיות כאילו הן נובעות באופן ישיר ומוחלט מן המחקר, או לחלופין לדחות ידע מחקרי בשל עמדות פוליטיות מוקדמות.

מתוך כך, הדוח מבקש להציע גישה מורכבת יותר: מדיניות חינוך טובה אינה יכולה להתבסס רק על אידאולוגיה, אך גם לא רק על נתונים. היא דורשת שילוב מתמיד בין חזון ערכי לבין ידע אמפירי; בין הכרעות ציבוריות לבין תהליכי למידה; בין הבנה של מגמות רחבות לבין היכרות עמוקה עם המציאות בשדה. תפקידם של מחקר, נתונים ופיתוח ידע אינו לבטל את המחלוקות הערכיות, אלא לאפשר דיון ציבורי ומקצועי איכותי יותר, לחשוף את המשמעויות והמחירים של חלופות שונות, ולסייע בבניית מדיניות מושכלת, עקבית ובתיישום.

הדיון בצורך במכון לאומי למחקר ומדיניות אינו נובע אפוא רק מהרצון להקים גוף נוסף בשדה. הוא נובע מההכרה כי בעיות היסוד של מערכת החינוך בישראל הן "בעיות נבזיות" – בעיות מורכבות, רב-ממדיות, שאין להן פתרון פשוט או מוסכם מראש. בעיות מסוג זה מחייבות עבודה משותפת בין מגזרים, שילוב של סוגי ידע שונים, פיתוח יכולות מחקר וניתוח לצד יכולות יישום והטמעה, ובניית מנגנונים המאפשרים למידה לאורך זמן.

לאור הבקשה מקרן יד הנדיב, התכנסה הוועדה כדי לדון ולהציע מודלים חלופיים למכון. ואולם הדוח המוצג כאן מביא ערך מעבר לדיון במודלים חלופיים, הן במיפוי השדה, הן בניתוח הבעיה והן בהצבעה על כיווני פתרון. ואכן, הדוח הזה אינו רק מסמך על מחקר ומדיניות. הוא עוסק בשאלה רחבה יותר: כיצד ניתן לבנות בישראל יכולת ציבורית ארוכת טווח להתמודד עם אתגרי החינוך של המאה ה-21. כיצד מפתחים מערכת שיודעת ללמוד, להעריך את עצמה, לעבוד עם נתונים באופן מושכל ולתרגם ידע למעשה. וכיצד בונים מדיניות חינוך שאינה מגיבה רק למשברים מידיים או ללחצים פוליטיים קצרי טווח, אלא פועלת מתוך אחריות ציבורית עמוקה לעתידה של החברה הישראלית.

דווקא בעת הזאת, שבה השסעים החברתיים בישראל מעמיקים ואמון הציבור במוסדות המדינה נשחק, החינוך הופך לאחת הזירות המרכזיות שבהן תיקבע

דמותה של החברה הישראלית בעשורים הבאים. משום כך, הדיון על מחקר, מדיניות וידע איננו דיון טכני בלבד. זהו דיון על היכולת של מדינת ישראל לעצב עתיד משותף, הוגן, מקצועי וממלכתי יותר באמצעות מערכת החינוך שלה.

לבסוף, ברצוננו להודות לכל מי שתרמו להצלחת הוועדה הזאת: למוטי טאובין ולד"ר לנה ראב"ד מיד הנדיב שהשכילו למנות את הוועדה, להגיב לטיוטות ולדון איתנו במסקנות ובהשלכותיהן; לחברי וחברות הוועדה שנענו לקריאה ותרמו מזמנם וממומחיותם לדיוני הוועדה האינטנסיביים; לד"ר הדר בהרב על ניהול התהליך והשתתפות בדיונים; ולד"ר יעל פולברמכר על התחקיר, הכתיבה והפרספקטיבה הביקורתית הבונה. בעזרתכם הנדיבה והמקצועית דחסנו עבודה של שנתיים לתוך שלושה חודשים.

בשם כל חברות וחברי הוועדה,

ד"ר מיכל טביביאן-מזרחי, מרכז מנור
פרופ' אדם לפסטיין, ביה"ס לחינוך ע"ש שלמה (סימור) פוקס,
האוניברסיטה העברית בירושלים

הבעיה והמשימה

הבעיה

במדינת ישראל יש קשר הדוק בין הרקע החברתי-כלכלי של תלמידים לבין הישגיהם במערכת החינוך. ממבחינים בין-לאומיים עולה כי הפער בהישגים בחטיבות הביניים בין תלמידים ממעמד חברתי-כלכלי גבוה לתלמידים ממעמד חברתי-כלכלי נמוך גדול ואף הולך ומחריף. למרות מאמצים של משרד החינוך להתמודד עם האתגר וחרף פעילותם הענפה של ארגוני מגזר שלישי ושל מרכזי מחקר ופילנתרופיה בתחום, אי־השוויון בחינוך על רקע מגזרי, גיאוגרפי ומעמד חברתי-כלכלי מתרחב. נראה שמאמציהם של כל הגורמים לאורך ולרוחב השדה החינוכי אינם מצליחים להשפיע על עיצוב מדיניות מבוססת מחקר וראיות לקידום שוויון הזדמנויות. מצב זה עומד בסתירה למחויבות של המדינה לאזרחיה לערכים של שוויון וצדק, המוזכרים בחוק החינוך הממלכתי, והוא בעל השלכות כלכליות-חברתיות מרחיקות לכת על מדינת ישראל.

המשימה

יד הנדיב בוחנת הקמה של מכון לאומי למחקר ומדיניות לקידום שוויון הזדמנויות בחינוך, תוך סקירת הארגונים הקיימים בארץ והיכולות שלהם, כדי לבדוק את נחיצותו של ארגון נוסף ואת טיבו ויכולותיו של ארגון זה, אם אכן יש בו צורך.

מדיניות, מחקר, פיתוח ידע ומה שביניהם

קביעת מדיניות – מה זה ולמה זה מסובך?

נהוג להסתכל על קביעת מדיניות כתהליכים רחבים של ממשלות הכוללים ניסוח חוקים וחקיקה, תכנון תוכניות ונקיטת פעולות במטרה להשיג יעדים בתחומי האחראיות של הממשלה. משנות ה־90 של המאה ה־20, וביתר שאת מתחילת שנות ה־2000, גובר הלחץ על ממשלות לבסס את מדיניותן גם בתחומי החינוך והחברה על מחקר, נתונים והערכה סדורה, המטרה במהלך זה היא לנסות לצמצם את השפעתן של טלטלות פוליטיות קצרות טווח על מערכות המדינה ולהבטיח כי המדיניות אכן ראויה ובעלת פוטנציאל השפעה נרחב על השדה וכי גם הדרג המקצועי קשוב לנתונים ולמידע עדכני ואינו מקובע בתפיסות קיימות.

באופן מסורתי, ניתוח תהליכים של עיצוב מדיניות התייחס למחזור בן שבעה שלבים: זיהוי בעיות וקביעת האג'נדה; ניסוח מדיניות וחלופות; הערכת החלופות; קבלת החלטות ובחירת המדיניות; הטמעת המדיניות; ניטור והערכה וקבלת החלטה על המשכיות; תיקון או הפסקת המדיניות. ההנחה הייתה שקביעת המדיניות מתקדמת באופן סדור למדי משלב לשלב בהובלתם של מקבלי החלטות ברמות הגבוהות ומשם "יורדת לשטח". בעשורים האחרונים, מחקרים על מדיניות וקבוצות עבודה משותפות של חוקרים וקובעי מדיניות דוחים את המודל הזה בהתבסס על הטענות הבאות:

1. **המדיניות אינה מתעצבת בשלבים מובחנים** – צירוף של נטיות אנושיות, מורכבות הבעיות, אתגרי הזמן ומשאבי הידע והמיומנויות העומדים לרשות השחקנים גורמים לכך שהשלבים של קביעת המדיניות אינם מובחנים. פתרונות מגוונים מופעלים הרבה פעמים בד בבד עם איתור הצורך המדויק וקביעת האג'נדה, ובאופן מקביל במקומות שונים לאורך ולרוחב השדה. מצב עניינים זה נובע מרמת המורכבות של המציאות ואיננו ביטוי לעבודה גרועה. זאת ועוד, מדיניות אינה רק התקנות והחוקים שמחוקקים אלא גם האופן שבו מתעצב השיח הפרופסיונלי והציבורי על אודות הסוגיות המעסיקות את קובעי המדיניות. ככל שהדעה הרווחת

בציבור ובקרב נשות המקצוע תומכת בתפיסות שקובעי המדיניות מנסים לקדם, כך גוברים הסיכויים שהמדיניות אכן תמומש.

2. **מדיניות דורשת עיצוב ופיתוח ולא רק הגייה** – במהלך העיצוב המפורט נדרשים תהליכים שונים של בקרת איכות ובדיקה של הפתרונות המיושמים במסגרת מדיניות, ואי אפשר להסתפק בניסוח של פתרונות ראשוניים ברמה הגבוהה בלבד. מדיניות מתעצבת במפגש שלה עם השדה, על השונות שבו, ובמסגרת הפתרונות שבעלי תפקידים ומקבלי החלטות בדרגים שונים מקבלים בניסיון ליישם את המדיניות בתוך שדות מורכבים. לכן נהוג לחשוב גם על שחקני קצה (street-level bureaucrats), כגון מנהלי בתי ספר ומורים, כסוג של קובעי מדיניות.

3. **קביעת מדיניות מושפעת לעיתים קרובות מאירועים** – חלק מן האירועים אינם בשליטתה של הממשלה ואת חלקם האחר היא מייצרת בעצמה מתוך ניסיון פוליטי להגיב מהר לחדשות ולהתרחשויות. התוצאה יכולה להיות חוסר המשכיות, סתירות לוגיות בין החלטות וקשב קצר לתהליכים.

4. **ההשפעות של מדיניות הן בדרך כלל עקיפות, מפוזרות וזקוקות לזמן מה כדי להתממש** – מדיניות אינה מתמודדת רק עם בעיה אחת במרחב מבודד ולכן ההשפעות של ההתערבויות שהמדיניות יוצרת בשדה הן מורכבות, רחבות ובהכרח מביאות להשפעות בלתי מתוכננות. מאפיין זה מציב אתגר בפני הערכת המדיניות ותורם בין השאר לנטייה להחליף מדיניות אחת באחרת ללא בסיס מוצק לקבלת ההחלטות.

5. **ישנם ממשקים רבים בין מקבלי החלטות לבין בעלי השפעה שונים המשפיעים על המדיניות** – קובעי המדיניות נמצאים בזמנית בממשקים רבים עם ארגונים ואנשים שונים המנסים להשפיע על עיצוב המדיניות.

נראה שהבעיות הקשורות בשוויון הזדמנויות בחינוך שאיתן מתמודדות היום חברות ומדינות בעולם, מחייבות מעבר מעיצוב מדיניות "מלמעלה למטה" לעיצוב משותף של מדיניות באמצעות שילוב של גורמים ובעלי תפקידים לאורך היררכיות ארגוניות ובין המגזרים השונים. אומנם שיתוף פעולה מסוג זה הוא מורכב ליישום אך יש בכוחו להבטיח הגברה ניכרת של הפוטנציאל לפיתוח מדיניות רלוונטית, בעלת תמיכה רחבה, הניתנת ליישום ולשיפור מתמשכים.

מדיניות ומחקר

תהליכי עיצוב מדיניות בתחומי החינוך, ואפילו בנושא תחום לכאורה כמו "קידום שוויון הזדמנויות בחינוך", יכולים להיתמך במחקרים באיכות גבוהה, במתודולוגיות מגוונות ומתייחסים למגוון רחב של נושאים. סוגיות חינוכיות חברתיות אינן מתמסרות בקלות לכידוד משתנים – הן מכילות ומבטאות קשרים הדוקים בין היבטים כלכליים, סוציולוגיים, קוגניטיביים, פדגוגיים, פסיכולוגיים ועוד, ולכן נדרשת תשתית ידע רחבה ואיכותית במאמצים להתמודד איתן. כדי להמחיש זאת, נציין שהאתגר לעצב וליישם מדיניות אפקטיבית לקידום שוויון הזדמנויות בחינוך בישראל כרוך לפחות בבחינת ההיבטים האלה: תקצוב ארבעת הזרמים במערכת החינוך, הבדלים בתקצוב מערכות החינוך בפרופריה ובמרכז, חלוקת הסמכויות המתעצבת בין מטה המשרד לבין המחוזות ובין המחוזות לבין השלטון המקומי, פרקטיקות הוראה למידה הערכה אפקטיביות ורלוונטיות לתלמידים מרקע של עוני והדרה חברתית, למידה של מורים והטמעת שינויים בפרקטיקה של מורים, תהליכי הוראה ולמידה במערכת הקדם-יסודית, הון תרבותי וחברתי של הורים והשפעתו על המפגש בין ההורים לבית הספר, השפעתה של הדרה מסוגים שונים (על רקע מגדר, מעמד, מוצא, דת, שפה וכיו"ב) על היבטים משפחתיים ופסיכוסוציאליים, תפיסות של מורות, מנהלות ומפקחות על אי-שוויון ותפקיד בתי הספר ועוד.

האתגרים הקיימים היום בניסיון לעצב וליישם מדיניות חינוך על בסיס מחקר וידע נובעים בין היתר מן הסיבות הבאות וממארג היחסים ביניהן:

1. מחלוקות לגבי סוג הידע הנדרש וטיבו של הידע

כדי לתמוך בעיצוב ובהטמעה של מדיניות חינוך טובה יש צורך בידע מסוגים שונים:

- ◆ קשרים בין משתנים, סיבתיות והערכת היקף תופעות בקרב אוכלוסיות שונות. ידע מסוג זה מופק בדרך כלל במחקרים כמותיים המתבססים על מדגמים גדולים ובניסויים מבוקרים (RCT);
- ◆ ידע פרוצדורלי המתאר כיצד תהליכים מתבצעים, מהם הרכיבים הקריטיים לאיכות התהליכים, התפיסות של הפרקטיקאים המשפיעות על אופני היישום וכיו"ב. ידע מסוג זה מופק במחקרים איכותניים שיכולים להתבצע גם על מדגמים קטנים;

♦ ידע על מגמות עולמיות, השוואה בין מדינות ובין מקרי הצלחה או כישלון – ידע המופק בדרך כלל באמצעות סקירות ספרות וניתוח נתונים. בהשאלה ממחקרים בתחומי המדעים, הרפואה והטכנולוגיה, גם בחינוך ישנה הערכת יתר לניסויים מבוקרים והעדפה ברורה למחקרים כמותיים המתבססים על מדגמים גדולים. בעוד מחקרים מסוג זה חשובים ונדרשים לזיהוי תופעות רחבות, יכולתם להציע הסברים לתופעות בתחום החינוך מוגבלת. ידע פרוצדורלי עשיר המפותח בתהליכי מחקר ופיתוח בארגוני מגזר שלישי הפועלים בשדה או במחקרים איכותניים על בסיס מדגמים קטנים עשוי להיתפס, שלא בצדק, כחסר ערך לעיצוב מדיניות. הבנה מורכבת יותר, כפי שהצענו, של תהליכי קביעת מדיניות יכולה לספק בסיס לבירור הצורך בידע מסוג זה. המחלוקת על טיב הידע הנדרש גורמת לכך שמחקרים מסוג מסוים נתמכים וגם זוכים להשפעה רחבה יותר על עיצוב המדיניות, אף שבפועל התמונה שהם יכולים לספק היא חלקית.

2. קושי בתיווך הידע למעצבי מדיניות

קובעי מדיניות וחוקרים "מדברים שפות שונות" וממצאי המחקרים לא מכילים בתוכם "הוראות הפעלה". למעשה, תרגום ידע מחקרי לעיצוב מדיניות אינו תהליך לינארי פשוט. יש צורך לתווך את ממצאי המחקרים מן "השפה האקדמית" ל"שפה של קובעי מדיניות", ובעיקר להבין יחד מהם הממצאים, מהן מגבלותיהם וכיצד התובנות המחקריות יכולות לסייע בעיצוב חלופות מדיניות. ישנה הנחה רווחת שהממצאים של מחקרים כמותניים "מדברים בעד עצמם" ואילו ממצאי מחקרים איכותניים דורשים התאמה רבה להקשר וניסוח ברור יותר. בפועל, שני סוגי הממצאים והידע מצריכים שיח הכולל נקודות מבט מקצועיות שונות כדי לגבש הבנה משותפת של המצב הנחשפת במחקר ולהפיק ממנו משמעויות.

3. תרבות לא מפותחת של ביסוס מדיניות על נתונים ומחקר הנובעת ממספר גורמים:

- ♦ שינוי גלובלי חד במעמד הידע מחזק נטיות להטיל ספק בכל ידע חיצוני ובמומחים הסותרים את התפיסות של קובעי המדיניות ואת ההתנסות האישית שלהם.
- ♦ קצב התחלופה של שרי החינוך והפקידות הגבוהה מעודד את הנטייה של ממשלות לערוך תהליכי מדיניות קצרים, לבחון קדימה

את הרפורמה הבאה ולא להתבונן לאחור ולנתח את המדיניות שבוצעה. לכן, נתונים שנאספו במחקרי הערכה לא נלמדים לטובת שיפור, חוקרי ההערכה עשויים לבצע צנזור עצמי, ובכל מקרה נדרשת השקעת משאבים רבים בלמידת הממצאים ובעיצוב השיפור על בסיסם. נטייה זו, המוחרפת בעיתות משבר, עשויה להשפיע על כל השחקנים במערכת.

- ♦ הצמיחה של קובעי מדיניות במערכת החינוך מתפקידי שדה והיעדר הכשרה ייעודית לתפקידי מטה בדרגים השונים, גורמת לכך שלבעלי התפקידים חסר ידע על תהליכי קביעת מדיניות, על תכנון מבוסס תוצאות ועל עבודה מבוססת נתונים. כתוצאה מכך, התפתחה הנטייה בקרב בעלי תפקידים רבים לקבוע מדיניות ולאחר מכן לחפש את המחקר והנתונים שיתמכו בה.
- ♦ הלחץ לחדשנות המופעל בעולם המערבי בעשרים השנים האחרונות בתחומי החינוך, מתבטא בעיקר בציפייה לניסוח רעיונות חדשים אך לא באימוץ תהליכי מחקר ופיתוח. זאת למרות שחדשנות בעולמות תוכן אחרים מאופיינת גם בתהליכי מחקר ופיתוח קצרים ומהירים ותהליכי שיפור מובנים. ניסוח הרעיונות החדשים נתפס לעיתים כתמצית החדשנות ולכן ישנו שפע של רעיונות לשינויי מדיניות שאינם תמיד מבוססים על מחקר ועל נתונים כבעלי פוטנציאל.
- ♦ הנתונים המופקים מן המחקר עשויים להיות לא מובנים למקבלי החלטות, והחוקרים מרבים לציין בעיות ואתגרים אך לא דרכים לפתרון. לצד גורמים אלה, חשוב לציין כי לשכת המדענית הראשית פועלת רבות ליצירת תשתיות ידע ונתונים שישרתו את מטה משרד החינוך בתהליכי קבלת החלטות ועיצוב מדיניות. בשנים האחרונות פעילותה מתרכזת בעידוד שיתופי פעולה מחקריים המותאמים לצורכי המשרד, בפיתוח מנגנונים לתיווך ידע מחקרי למטה ובהנגשת ידע.

4. חולשות של המחקר בתחום מדיניות החינוך בישראל

יש בארץ חוקרים שתחומי התמחותם מתאימים לתחומי ידע הדרושים למערכת החינוך, אולם מספר החוקרים העוסקים במדיניות חינוך, ובפרט בתהליכי שיפור חינוכי רחבים, קטן. זאת ועוד, מסורות מחקריות המזינות את עצמן, לצד היעדר נקיטת צעדים אקטיביים וקידום תמריצים מצד המועצה להשכלה גבוהה (להלן – המל"ג) לקידום מחקר רלוונטי מקומי,

לעיתים קרובות מובילים את האקדמיה הישראלית לתעדף השקעה במחקר בעל אוריינטציה בין־לאומית התורם לשיח המחקרי הבין־לאומי. הדבר משפיע על מוקדי המחקר ועל ערוצי הפרסום הנבחרים – כולל התמקדות בבעיות אוניברסליות על פני מקומיות, ופרסום באנגלית בכתבי עת בין־לאומיים על פני פרסום דוחות ומאמרים בעברית או בערבית. בחירות אלו מושפעות גם ממערכת התמריצים של האוניברסיטאות למרצים ושל המל"ג לאוניברסיטאות.

כתוצאה מכך, אין מסורת מפותחת של שיתופי פעולה בין בתי הספר והפקולטות לחינוך באקדמיה הישראלית לבין השדה החינוכי בארץ, ולא מטפחים די הצורך את המומחיות הנדרשת לחוקרים לעבודה משותפת עם קובעי מדיניות ולתיווך הידע.

5. היעדר בסיסי נתונים ותשתיות לניתוח נתונים בתחום החינוך

כדי לתמוך בעיצוב מדיניות חינוך מושכלת, יש צורך בהצלבה ובניתוח של נתונים מסוגים וממקורות רבים ובכלל זה: הישגים חינוכיים של תלמידים ושל בתי ספר, נתונים מינהליים על תפעול בתי הספר ותוכניות חינוכיות שונות, נתונים על תשומות המערכת (מורים, הכשרות, תקציב על מקורותיו השונים כולל השתתפות הורים, תוכניות משרדיות ומחוזיות), רישום לבתי הספר, מעקב אורך על תלמידים ונתונים דמוגרפיים על משפחות התלמידים.

הנתונים הקיימים במשרד החינוך על בתי הספר מפוזרים במספר רב של מערכות מידע ואין תשתית אחת של בסיס נתונים המאפשרת מחקר ולמידה. נעשו מאמצים רבים להסדרת שימוש אתי בנתונים לטובת מחקר ושיפור מערכת החינוך אך עדיין ישנם אתגרים רבים. נוסף על כך, בשל מחלוקת מתמשכת בתוך משרד החינוך ובין המשרד לראמ"ה בנושא פרסום נתוני היבחנות של בתי הספר, כל הנתונים הנאספים בראמ"ה על הישגי תלמידים ואקלים אינם נמסרים למשרד החינוך באופן המאפשר למידה והצלבה לנתונים אחרים על בתי הספר הנמצאים ברשות המשרד. היעדר בסיסי נתונים רחבים הנגישים למחקר מהווה תמריץ שלילי מהותי, שלא ניתן להמעיט בערכו, למחקר מדיניות בארץ ולקידום עבודה מבוססת נתונים בתוך משרד החינוך.

6. היעדר שיתופי פעולה הנדרשים להובלת מהלכים מורכבים לאורך

המערכת ובין המגזרים

קובעי המדיניות במערכת החינוך – מערכת ציבורית גדולה ומורכבת – מתמודדים עם בעיות רב־ממדיות. אלו בעיות שנהוג לכנות אותן בעיות "נבזיות", כלומר בעיות שהפתרונות שלהן אינם פשוטים וידועים מראש, אפילו לא למומחים, הקשר בין הסיבות הגורמות להן לבין התוצאות שלהן לא ברור עד תום, הן לא תמיד בשליטה וגורמים אנושיים רבים מעורבים בהן. לכן, שיתוף פעולה רחב הכולל נקודות מבט מגוונות, נדרש כדי להבין היטב את הבעיות, לעצב פתרונות, להתנסות במרחבים שונים ולעקוב אחר ההשפעות של התנסויות אלו, אלא שמספר גורמים מונעים את העבודה המשותפת ההכרחית הזאת:

- ♦ מבנה המערכת וחלוקת האחריות בין יחידות המטה, בין מטה המשרד לבין המחוזות ובין המחוזות לבין רשויות השלטון המקומי, מקשים על ריכוז כל בעלי העניין לשולחן הדיונים. אופיו המפוצל של שדה המדיניות החינוכית בישראל מעודד בעלי תפקידים בתוך מערכת החינוך ושחקנים חיצוניים לפעול לבד. אולם היות שהבעיות הן נבזיות במהותן, הפעולות המבודדות של שחקנים מגבילות את היכולת להתמודד עימן בהצלחה, בייחוד בקנה מידה רחב.
- ♦ אף שבמקומות שונים בעולם החלה בעשורים האחרונים התנסות בשיתופי פעולה רחבים לקביעת מדיניות, זהו אינו דפוס פעולה שגור ועדיין חסרים ידע מקצועי והתנסות בהובלה של תהליכים אלו. בעיקר, חסר האמון כי באמצעות תהליכים רחבים ומורכבים מסוג זה ניתן להתקדם. רמת האמון המוסדי הנמוכה במדינת ישראל ובמקומות נוספים בעולם, פוגעת במוטיבציה להתנסות בתהליכים מסוג זה ויוצרת "מעגל אכזרי"; ההימנעות מפעולות המתבססות על שיתופי פעולה רחבים ומריכוז כל בעלי העניין לשולחן הדיונים מייצרת פתרונות שלא יכולים להיות מספקים למערכת החינוך ולכן הם מעודדים חוסר אמון נוסף, חשדנות וטריטוריאליזם.

מיפוי השדה בישראל – מחקר, פיתוח ידע ומדיניות חינוך

מבט על השדה הישראלי – יכולות מרכזיות ופערים

כדי לגבש הבנה על היכולות והפערים הקיימים בתחום בארץ, בחנו 24 ארגונים הפועלים באופנים שונים בשדה של מדיניות, מחקר ופיתוח ידע בתחומי החינוך. הרשימה המלאה והמאפיינים הארגוניים כולם מפורטים **בנספח א**. חשוב לציין כי הסקירה של הארגונים מתבססת ברובה על חומרים הזמינים לציבור ולכן יכולתנו לספק מידע על חלק מהשאלות העשויות לעניין אותנו מוגבלת. השלמה של נתונים תיעשה בהמשך, ככל שניתן, על בסיס הגדרת צרכים ממוקדת.

להלן רשימת הארגונים הפועלים בתחום החינוך לפי סוג הארגון. סיווג ראשוני של הארגונים נעשה לפי האופן שבו הארגונים מגדירים את עצמם.

מכוני מחקר באקדמיה

- ◆ מוסד שמואל נאמן למחקר מדיניות לאומית – הטכניון
- ◆ מכון אהרן למדיניות כלכלית, אוניברסיטת רייכמן
- ◆ המרכז לחקר הפדגוגיה שותפויות אקדמיה-שדה, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
- ◆ ברית מחקרית אוניברסיטה-שדה בחינוך, אוניברסיטת תל אביב

ארגוני מחקר

- ◆ מרכז טאוב
- ◆ מרכז אדווה
- ◆ שורש – מוסד למחקר כלכלי-חברתי
- ◆ מכון סאלד
- ◆ מכון מופ"ת
- ◆ מכון ברוקדייל
- ◆ המכון הישראלי לדמוקרטיה

ארגוני מדיניות

- ◆ מרכז מנור
- ◆ פורום קהלת
- ◆ פנימה – פתרונות ישראליים
- ◆ קרן ברל כצנלסון
- ◆ ועדת המעקב לענייני חינוך ערבי
- ◆ האגף לייעוץ וקשרי ממשל (לשעבר יוזמה) - ISF
- ◆ בונים מחדש

יחידות ממשלתיות העוסקות במחקר

- ◆ לשכת המדענית הראשית, משרד החינוך
- ◆ אגף מו"פ, משרד החינוך
- ◆ הרשות הארצית למדידה והערכה

ארגוני פעולה בשדה

- ◆ קרן רש"י
- ◆ ג'וינט אשלים
- ◆ שיתופים – בית לקולקטיב אימפקט

ערכנו אפיון נוסף של הארגונים הקיימים בארץ על בסיס שתי השאלות המרכזיות שהציגו ג'וש גלזר ואלן גולדרינג לוועדה: מיהם השותפים או הקהל של הארגון? ובאילו שאלות מחקריות הארגון עוסק? מיפוי זה העלה שני ממצאים בולטים:

1. מכוני המחקר וארגוני המדיניות בארץ עובדים באופן עצמאי, ללא שותפות אסטרטגית עם מטה משרד החינוך, המחוזות או הרשויות. רובם מכוונים לציבור הרחב ולקובעי מדיניות בדרגים הגבוהים, אך אינם מקיימים שותפות אסטרטגית עם קובעי המדיניות. המשמעות היא שהארגונים קובעים באופן עצמאי למדי את תחומי המיקוד שלהם, לרוב

אינם חשופים לנתונים של משרד החינוך ושל הרשויות ויכולתם לתמוך בעיצוב מדיניות ובהערכתה באופן שוטף מוגבלת.

יוצאי דופן הם הארגונים ברוקדייל, ג'וינט אשלים וראמ"ה, שלהם שותפות מתמשכת עם משרד החינוך. אולם גם ארגונים אלו אינם עורכים מחקרים שוטפים ומתמסכים על אותם הנושאים, כך שהמעקב אחר הטמעת מדיניות חסר, והאפקטיביות שלה לא מוערכת באופן מספק.

2. הארגונים הקיימים בארץ לא עוסקים בסוגי המחקר שהוצגו לוועדה: מחקר על תוצאות והשפעות של מדיניות, מחקר על יישום מדיניות והטמעתה ומחקר המעוצב במשותף עם קובעי מדיניות לתמיכה בעיצוב המדיניות. הארגונים היחידים המקיימים מחקרים מסוג זה הם ראמ"ה, מכון סאלד וחברות הערכה פרטיות ובאופן מסוים גם ארגוני מגזר שלישי, על פי רוב בהיקף מצומצם.

ממצאים מרכזיים מניתוח הארגונים בארץ

1. **ציר הפעולה** – פעולת הארגונים נעה על ציר בין **השפעה על קובעי מדיניות** (מפגשים עם מקבלי החלטות, השתתפות בוועדות הכנסת, הנגשת נתונים, הצעת חלופות, ארגון כנסים) לבין **חיזוק היכולות של גורמי שטח וחברה אזרחית**. ארגונים שעובדים עם שחקני קצה בשדה החינוכי ממעטים להשפיע על קובעי מדיניות, וארגונים שעובדים עם קובעי מדיניות ממעטים ללוות את היישום של המדיניות הלכה למעשה.
2. **ציר המחקר ופיתוח הידע** – מחקרים נערכים רק בארגוני מחקר, עצמאיים או כאלה המשויכים לאקדמיה. בארגוני מגזר שלישי יש תהליכי למידה ופיתוח ידע. נראה שתהליכי פיתוח הידע מצליחים להשפיע על השדה אבל עדיין קשה בארץ לתרגם אותם להשפעה על קובעי מדיניות.
3. **ציר נושאי** – תהליכי פיתוח הידע בארגוני מגזר שלישי מבטאים את הקשרים המסועפים בין תחומי החינוך והחברה, מכוני המדיניות מתייחסים למספר מגוון של תחומים ואילו רוב מכוני המחקר מתמקדים בעיקר בנתונים הכלכליים.
4. **ציר הערכת האימפקט** – קשה מאוד להעריך את השפעתם של הארגונים. הממצאים מהסקירה בארץ תואמים את הידוע מהעולם – הקושי לקבוע יעדים ולהעריך את מידת ההשפעה של מרכזי מדיניות ומחקר הוא קושי

אימננטי לתחום, וארגונים העוסקים בתחום של מדיניות ומחקר נוטים לדווח על תוצאות בטווח הקצר מהסוג של מפגשים עם שרים וחברי כנסת, הופעות בוועדות הכנסת, כנסים, פרסומים והופעות בתקשורת.

5. **ציר השקפת העולם** – ארגונים שונים מתייחסים למושג שוויון הזדמנויות בחינוך באופנים שונים הנובעים מהשקפת עולם שונה, והארגונים אינם מציגים את השקפת עולמם במידה שווה.

פערים בשדה הישראלי

1. **מדיניות חינוך שנויה במחלוקת אידאולוגית.** לחינוך יש מטרות רבות, חלקן סותרות, תלויות בהשקפות עולם ושנויות במחלוקת. בין הארגונים הקיימים לבין שחקנים אחרים בשדה ובין הארגונים לבין עצמם אין הסכמה לגבי החשיבות היחסית של שוויון הזדמנויות בחינוך, משמעותו והדרכים ההולמות לקדמו.

2. **היעדר שותפות אסטרטגית** בין מכוני מחקר או מכוני מדיניות לבין קובעי מדיניות בדרג לאומי או מבוזר המאפשרת תמיכה רצופה ומתמשכת בעיצוב מדיניות, הטמעת מדיניות או הערכת מדיניות ברמה רחבה, סדירה ושוטפת.

3. **קיימת כפילות נושאית בין חלק מהארגונים** (למשל: מרכז טאוב, מרכז אדווה, שורש ומכון אהרן עוסקים כולם באישויון כלכלי-חברתי בחינוך) **ואין גוף מתאם** המסנכרן את המחקרים, מונע כפילויות ומזהה פערי ידע. שתי השלכות מרכזיות הן בזבוז משאבים ומחקרים שהקשרים ביניהם לא ברורים מספיק ולכן הם עשויים לבלבל את קובעי המדיניות במקום לייצר תמונה רחבה וטובה יותר של המציאות.

4. **מעבר לא ברור ממחקר למדיניות** – יש הרבה מחקר אבל לא ברור איך הוא מתורגם למדיניות ואיזה מעקב יש אחר יישום והטמעה. רוב הארגונים השואפים להשפיע על מדיניות מתמקדים **בהצגת נתונים לקובעי מדיניות ברמת המאקרו** אולם **חסר עיסוק בתרגום המחקרים לכלים מעשיים** עבור אגפי המטה, הרשויות מקומיות, מחוזות המשרד ובתי הספר.

5. כמעט ואין **מחקר על נתונים אדמיניסטרטיביים**, והמחקר המתקיים בתחום זה ברובו אינו רציף וסדיר. נתונים אלו הם קריטיים לעיצוב

ולהערכה של כל מדיניות בתחום החינוך. למשל: היעדרויות של תלמידים ומורים, בחירה במגמות ונשירה מהן, למידה בהקבצות ביסודי ובחטיבות הביניים. בהיעדר נתונים קשה גם להתוות סדר יום למחקר נוסף הנדרש.

6. **אין גוף העוקב באופן אורכי** אחר מסלולי חיים של תלמידים מקבוצות שונות מהגיל הרך ועד להשכלה הגבוהה ושוק העבודה. חסר מאגר נתונים לאומי אורכי המאפשר להבין מה קורה לילדים מרקע מוחלש לאורך זמן.

7. **עבודה המתרכזת בדרגים הבכירים של קביעת מדיניות** – רוב הארגונים עובדים "מלמעלה למטה" ללא מעורבות מספקת של מורים, מנהלים ורשויות מקומיות בזיהוי הבעיות ועיצוב הפתרונות.

8. **פערים בנושאי עיסוק:**

♦ **היעדר מיקוד בשלבים קריטיים** – יש התייחסות למשל לגיל הרך (מכון אהרן, מרכז טאוב, קרן רש"י) אך **חסר מיקוד משמעותי במעברים קריטיים:** מהיסודי לחטיבת הביניים, מחטיבת הביניים לתיכון, ומהתיכון להשכלה הגבוהה או לשוק העבודה.

♦ **פעור באוכלוסיות מסוימות** – יש עיסוק בחברה החרדית והערבית (בעיקר בהיבטים כלכליים), אבל **חסר מיקוד ייעודי באוכלוסיות נוספות** כמו עולים, ילדים בפריפריה החברתית-גיאוגרפית, תלמידים עם צרכים מיוחדים, מגדר ועוד.

9. **היעדר מנגנון "רגולציה" למדיניות** – אין גוף המתווה רגולציה להטמעת מדיניות מבוססת ראיות ומכריע בסוגיות כמו מי מחליט מה מוטמע, איך, ומה הסטנדרט לראיה.

10. **היעדר זיכרון לאומי** – חסר מאגר נגיש ומרוכז של כל המחקרים העוסקים בשוויון בחינוך שנעשו בישראל, כולל "מה עבד ומה לא".

11. **ערוצי תקשורת לא יציבים** – אין פורומים קבועים, שבהם נפגשים קובעי מדיניות וחוקרים ואין במה אחת שבה ניתן לרכז את המחקרים הרלוונטיים למדיניות חינוך בישראל, בעברית ובערבית, ולהנגיש לציבור הרחב.

מדיניות חינוך מבוססת ראיות – דוגמאות מהעולם

מדיניות חינוך מבוססת ראיות בעולם

הלחץ לקדם מדיניות חינוך המבוססת על מחקר ונתונים התעצם באופן ניכר מתחילת שנות ה־2000 משתי סיבות מרכזיות: (1) חוסר שביעות רצון מתהליכים מסורתיים של קביעת מדיניות למול המורכבות של בעיות המדיניות וההכרה הגוברת בצורך לערב את האזרחים, ליצור שיתופי פעולה בין מגזרים ומדינות ולספק מענים איכותיים בקצב הולך וגובר; (2) תחילת הערכות בין־לאומיות את האפקטיביות של מערכות חינוך באמצעות מבחני PISA ו־PIRLS.

כפועל יוצא, החלה פריחה של התארגנויות מסוגים שונים: מעבדות מדיניות, שותפויות אקדמיה-שדה (RPP), בריתות מחקר, מרכזים למדיניות ציבורית ועוד. ההבדלים המרכזיים בין התצורות השונות נוגעים לשלוש שאלות:

1. מהו מיקומו של הארגון – אקדמיה, ממשלה או גוף עצמאי?
2. מהו מוקד הלמידה – עד כמה המוקד צר ומוגדר או רחב, ומה המכנה המשותף של תהליכי המחקר והלמידה המתקיימים בו?
3. מיהם השותפים המרכזיים ומה תפקידם – מי שותף בעיצוב קביעת האג'נדה, בעיצוב שאלות המחקר, בתהליכי המחקר ובפיתוח הידע?

המענה לשאלות מייצר שילובים שונים. כלומר, עצם המיקום באוניברסיטה לא מחייב תשובה דומה לשתי השאלות האחרות. לפיכך, נציג את הדוגמאות מהעולם לפי הקטגוריות הבאות:

שותפויות מסובבות מקום

- ◆ הקונסורציום של שיקגו למחקר על בתי ספר, ארה"ב
- ◆ הברית המחקרית לבתי הספר בניו יורק, ארה"ב

מכוני מדיניות ומחקר ממוקדי אוניברסיטה

- ◆ המכון למדיניות חינוך באוניברסיטת ג'ון הופקינס, ארה"ב
- ◆ המכון הלאומי למדיניות חינוך, אוניברסיטת קולורדו, ארה"ב

התארגנויות רחבות במעורבות המדינה

- ◆ הקרן להשקעות בחינוך, אנגליה
- ◆ המכון למדעי חינוך, ארה"ב
- ◆ המכון הלאומי לחינוך, הולנד

מעבדות מדיניות

- ◆ מעבדה למדיניות נוער, אוניברסיטת מישגן, ארה"ב
- ◆ מעבדת הפעולה לעוני ע"ש עבדול לטיף ג'מיל, MIT, ארה"ב

דוגמאות מחוץ לעולם החינוך

- ◆ TRUUD, אנגליה
- ◆ המרכז למדיניות ציבורית, אוניברסיטת גלזגו, סקוטלנד

שותפויות מבוססות מקום

הקונסורציום של שיקגו למחקר על בתי ספר, ארצות הברית (UChicago Consortium on School Research)

השותפות עורכת מחקרים המיועדים להשפיע על מדיניות ופרקטיקה בבתי הספר הציבוריים ולהעריך אותם, במטרה לקדם הוגנות במערכת החינוך בשיקגו. תהליכי העבודה מבוססים על שותפויות בין קובעי מדיניות, מורים וצוותי הנהלה, ועדים של בתי ספר והקהילה. השותפות תומכת בקביעת מדיניות באמצעות: זיהוי הגורמים הקריטיים לשיפור בתי הספר, פיתוח מדדים לניטור רציף והערכת מהלכי מדיניות. העבודה המשותפת של הגורמים השונים תומכת בהטמעת מדיניות באמצעות שכלול יכולות השיפור של בתי הספר עצמם על ידי הנגשת נתונים מקומיים בניהשוואה לנתוני העיר ותמיכה בפרשנות הנתונים ובקבלת החלטות על פיהם. אולם, השותפות אינה מנסחת חלופות למדיניות. תחומי המחקר כוללים: שפה אנגלית, אקלים, מעורבות בלמידה, השפעת מדיניות ההרשמה לתיכונים על בחירות של תלמידים, נוכחות של משטרה בבתי ספר והשפעתה וכו'.

העקרונות שעליהם מודל הפעולה מבוסס:

- 1. מעורבות גדולה וממוסדת של בעלי עניין באמצעות ועדת היגוי הכוללת** נציגות רחבה של השותפים השונים (צוותים חינוכיים, ארגוני מורים, נציגי ציבור וחוקרים) ונפגשת 6-7 פעמים בשנה. **תפקיד הוועדה: לספק מידע לקביעת האג'נדה של המחקר, להגיב למערכי מחקר מתוכננים ולחדד את הפרשנויות לפני כתיבת הדוחות.** המטרה היא להבטיח כי המחקר אכן מתמקד בבעיות מתמשכות המעסיקות את הפרקטיקאים ואת מקבלי ההחלטות ולגייס תמיכה רחבה לתהליכי הלמידה. הצוות החוקר מציג לפני ועדת ההיגוי דוחות בשלבים ראשוניים ומעדכן אותם בהתאם למשוב הוועדה. ועדת ההיגוי מהווה מרחב לדיון עירוני פתוח על רפורמות ומדיניות באמצעות נתונים. מעורבות זו מסייעת לבעלי עניין מרכזיים להטמיע בהדרגה את הממצאים ולהתחיל לחשוב כיצד להשתמש במחקר בעבודתם עם בתי הספר. עדכון ממוקד לבעלי תפקידים מרכזיים במחוז נועד למנוע "הפתעות" עם פרסום דוחות.
- 2. פיתוח מדדים ומיקוד מאמצים בקישור בין המדדים לפרקטיקה.** פיתוח המדדים נועד לפתח בהירות מושגית ביחס לתופעה שהקונסורציום מנסה

לשנות, ולסייע לצוותים לפתח מסגרות עבודה לשיפור. הקונסורציום **מזהה את התוצאות הרלוונטיות לשיפור** של המדיניות הנבחנת ועוזר לצוותים ולקובעי המדיניות **לזהות את הקשרים בין המדדים לבין הפרקטיקות.**

דוגמאות: (1) כדי לעודד שיפור של איכות ההוראה בבתי הספר, פיתחו מדדים המאפשרים לבחון את הפרודוקטיביות של בתי הספר – כמה תלמידים לומדים כשהם בבית הספר וכמה בית הספר מצליח לתרום לגידול כלמידה של תלמידים.

(2) פיתוח מדד “on-track” המאפשר לנבא תוצאות ארוכות טווח. באמצעות העברה והצלבה של מידע על תלמידים בין תיכונים, חטיבות ביניים ובתי ספר יסודיים, הצליחו להעריך מה ינבא את הצלחת התלמידים בתיכון ולפתח תוכניות שיצמצמו נשירה. המדד הפך למדד של אחריותיות והצליח לפתח מדיניות של תמיכה דיפרנציאלית בתלמידים ודיוק תהליכי הוראה ולמידה בבתי ספר יסודיים ובחטיבות הביניים במטרה להביא את כל התלמידים לסיום בית הספר התיכון.

3. **הערכה מבוססת תיאוריה – כדי לעצור את מעגל הקסמים של תנודות**

במדיניות ובמטרה להבטיח שיפור ולמידה, מערכי ההערכה של השותפות מבוססים על תיאוריות הפעולה, ובאמצעותם מנסים **לבחון את תיאורית השינוי:** האם התרחשו ההשפעות הצפויות? מה היו התוצאות השליליות והתוצאות הלא צפויות? **המטרה של ההערכה היא לצייר סיפורים מורכבים.**

למשל, ב־2003 יצאה לדרך מדיניות רחבת היקף שניסתה להתמודד עם גודל בתי הספר העל־יסודיים בעיר באמצעות שינויים מבניים וחלוקת בתי ספר גדולים לקטנים. ההערכה של המדיניות העלתה שהמדיניות הצליחה להוביל להתאמה אישית רבה יותר ולמעורבות גבוהה יותר של תלמידים ומורים אך לא להישגים גבוהים יותר כמצופה. הניתוח השוטף של הנתונים ביחס לתיאוריית השינוי הוביל את מקבלי ההחלטות להבין את המגבלה של מדיניות מבנית ולפתח אסטרטגיות לשיפור הוראה המתבססות על המבנים החדשים.

4. **בניית קוהרנטיות וידע מצטבר – מאמצי הצוותים השונים הפועלים**

במסגרת השותפות נועדו לבנות ידע על בתי ספר, על תלמידים ועל תהליכי הוראה ולמידה לאורך זמן ובהקשרים שונים. **בכל מחקר מפורסמת סדרה של דוחות** (ולא רק דוח אמצע ודוח סופי), כך שיש

לשותפים, ובעיקר לשחקנים בשטח, זמן להגיב ולבחון את הממצאים של כל שלב ושלב, להטמיע את התובנות המופקות ולהמשיך לבחון את השפעת ההטמעה לאורך זמן. כמו כן, **קבוצת דאטה הנפגשת באופן שוטף ותדיר אחראית להבטיח שישנה קוהרנטיות במדדים ובמושגים** בין מחקרים שונים כדי לאפשר להרחיב את הידע המשותף.

הברית המחקרית לבתי ספר בניו יורק, ארצות הברית (The Research Alliance for NYC Schools)

השותפות המחקרית מוקדשת לקידום הוגנות ומצוינות בחינוך באמצעות מחקרים קפדניים ולא מפלגתיים על מדיניות ונהלים של בתי ספר ציבוריים בניו יורק. הארגון ממוקד ביצירת שותפויות לקידום מחקר בנושאים שונים המעסיקים את מערכת החינוך בעיר. כל קבוצת עבודה מתמקדת בנושא שונה וכוללת אנשי חינוך, חוקרים, מובילים של מערכת החינוך העירונית ונציגים של ארגוני מגזר שלישי. **מועצה מייעצת לנוער** היא חלק אינטגרלי בשותפות במטרה כפולה – לעזור לתעדף נושאי מחקר ולפרש נתונים וכן לפתח מיומנויות הובלה ואוריינות נתונים בקרב בני הנוער. תחומי המחקר עוסקים בנושאים ניהוליים-מנהליים (התמודדות עם השעיה), תהליכי הוראה-למידה והערכה (נגישות להוראה איכותית ושפתנית, הערכת תוצאות והישגים) וקהילה.

השותפות מבוססת על העקרונות הבאים:

1. **מיקוד בהקשר המקומי** – היכרות טובה של כל השותפים עם ההקשר הייחודי של ניו יורק ומעורבות גבוהה במערכת החינוך ובקהילות ברבעים השונים של המחוז.
2. **מעורבות איתנה של כל בעלי העניין** – השותפות מיועדת לגשר בין מחקר, מדיניות ופרקטיקה על בסיס של עבודה משותפת שוטפת. השותפים מגדירים יחד את מטרות המחקרים בניסיון להתמקד באתגרים הגדולים ביותר שאיתם מתמודדים תלמידים ובתי ספר בניו יורק, מעצבים את תהליכי הלמידה, מפרשים את הנתונים ומכוונים את דוחות הסיכום. מחקרי המדיניות מבקשים להתייחס לרמות שונות של יישומה ולשונות ביישום. המטרה היא לא רק להעריך את האפקטיביות של מדיניות אלא גם לשאול למה היא אפקטיבית, עבור מי ובאילו תנאים. בוועדת ההיגוי שותפים גם ארגוני המורים.

3. **שימוש בארכיון נתונים מתמשך** – על בסיס הסכמי שיתוף מידע קפדניים, השותפות משתמשת בבסיס נתונים של 1,700 בתי הספר הציבוריים של ניו יורק שהאוניברסיטה בונה לשימוש השותפים. הארכיון כולל נתונים מינהליים, נתוני כוח אדם וסקרים בית-ספריים. לבסיס הנתונים הזה מתווספים נתונים הנאספים במסגרת תוכניות המחקר השונות של השותפות.

4. **מחקר בסטנדרטים גבוהים** – תשומת לב רבה מוקדשת לבחירת המדגמים, לשקיפות בהצגת השיקולים לדגימה ולבחירה בשיטות המחקר. הברית מרבה להשתמש במחקרים איכותניים ובשיטות מעורבות כדי לספק תמונות עשירות והבנה של המורכבויות – גורמי השורש לבעיות ולתופעות הנצפות.

5. **מחויבות לקידום צדק והוגנות** – ברית המחקר עוסקת באי-שוויון הנובע מגורמים שונים: מוגבלות, הגירה, שפה, מגדר, עוני, אתניות וגזע. בהקשר הזה השותפות מתייחסת לגזע באופן מיוחד שכן לגזענות המערכתית בארצות הברית השפעה ייחודית הנוכחת כמוכן גם במערכת החינוך, למשל בצורה של בתי ספר נפרדים, כאשר לאפרו-אמריקנים נגישות נמוכה יותר לחינוך איכותי והם ניצבים בפני חסמים גבוהים יותר להצלחה אקדמית. כדי לקדם צדק בתהליכי המחקר, השותפות שואפת לתמוך בחוקרים בעלי רקע שונה, לערב קבוצות מגוונות בתהליכים ובקבוצות העבודה ולהנגיש את הנתונים באופנים מתאימים למגוון קבוצות. בתהליכי המחקר נעשה ניסיון לחשוף ולהבין את התוצאות של תלמידים מקבוצות שונות, לתת קול לקבוצות שוליים (תלמידים, משפחות וקהילות), לזהות מנופי שינוי מבטיחים ולהעריך תוכניות ייעודיות לאוכלוסיות אלו.

6. **אמונה בהכלה וגיוון** – ברית המחקר שואפת ליצור ולהיות חלק מקהילה מקצועית מגוונת, המייצגת את בתי הספר הציבוריים של ניו יורק ופועלת למענם לשם טיפוח אווירה מכילה ותומכת בארגון.

7. **תקשורת ברורה של הממצאים לקהלים מגוונים** – הברית מדגישה את התקשורת לאורך כל התהליך ואת הצורך להכין את הממצאים באופן המתאים ורלוונטי לכל שותף, כך שיתמכו בעבודתו ולכן מייצרת דוחות ספציפיים לבתי ספר, דוחות למקבלי החלטות בעירייה, דוחות לקהילות בעיר וכיו"ב.

8. **מגוון מקורות מימון להבטחת העצמאות** – מקורות מימון ציבוריים ופרטיים מגוונים התומכים בתוכניות ייעודיות ובתפעול השוטף, והשימוש בתשתית הענפה של האוניברסיטה, נועדו להבטיח את העצמאות של הברית.

9. **מחויבות לאימפלטית** – מחקר טוב דורש הבנה איתנה של ההקשר ההיסטורי ובהירות לגבי מערכות הפריבילגיה והדיכוי המעצבות את חוויותיהם של התלמידים. טריטוריה זו טעונה פוליטית, אך אינה חייבת להיות "מפלגתית".

מכוני מדיניות ומחקר ממוקדי אוניברסיטה

המכון למדיניות חינוך באוניברסיטת ג'ון הופקינס, ארצות הברית (Johns Hopkins University Institute for Education Policy)

מכון למדיניות השייך לבית הספר לחינוך באוניברסיטה הממוקד בשילוב מחקר, מדיניות ופרקטיקה כדי להשיג מצינויות לכל התלמידים במערכת החינוך. המכון יוצר שיתופי פעולה בין חוקרים כדי שיוכלו לשתף מומחיות ומחקרים חדשים על האתגרים הדוחקים ביותר; להביא לקובעי המדיניות ראיות לרפורמות יעילות תוך פתיחות לצרכים ולאילוצים שלהם ולחשוף ממצאים חשובים על התערבויות חינוכיות חזקות למחוזות בתי ספר, מחוקקים וגורמים בממשלות. ישנה מחויבות להנחות יסוד שיבטיחו דמוקרטיה גם בהקשר של המתחים בין זרמים ניאוליברטאנים וזרמים ליברליים וגם עבור כל התלמידים. לכן, נושאי המחקר והעיסוק ממוקדים בצרכים שיתמכו בהשגת מצינויות **לכל** התלמידים והם כוללים מערך של כלים לניטור קבוע לצד מומחיות מחקרית הנדרשת לנושאים מגוונים.

יוזמות המדיניות והמחקר עוסקות בנושאים הבאים:

1. **תוכניות האצה** לעומת תוכניות להשלמת פערים.

2. **חינוך ביתי** והשפעתו.

3. **מורים ותוכניות לימודים** – ייעוץ לבנייה ולהערכה של תוכניות הכשרה שמטרתן לספק למורים את האפשרות לתמוך מקצועית בכל התלמידים; סקר קבוע להערכת מידת השימוש בתוכניות הלימוד ואופן השימוש של מורים בתוכניות; סקר מלא של מורים ותלמידים על אקלים; ומחקרים על מקרי הצלחות של צמצום פערים.

4. **אזרחות** – בסיס ידע, תפיסות ומיומנויות קריטיות לקיומה של דמוקרטיה; בחינה באיזו מידה בתי הספר תומכים בעיצוב אזרחי העתיד בדמוקרטיה; בחינת הידע, החומרים, פרקטיקות ההוראה והאקלים הכיתתי שהכרחי ללימודי התחום.

5. **פלורליזם חינוכי** – מחקרים וסקרים על האופנים שבהם המדיניות מצליחה לתמוך בבתי ספר מגוונים תוך שמירה על אחריותיות לחינוך איכותי לכולם: כיצד מממנים את החינוך הציבורי ומפקחים עליו אך לא בהכרח מפעילים אותו. המכון אוסף ידע על האיזון בין חירויות הפרט, אוטונומיה ואחריותיות בחינוך ומנגיש אותו. בסיס ידע זה יכול להעמיד תשתית איתנה לדיון בשאלה על מהות החינוך הציבורי.

6. **תרבות בית ספרית** – סוקרים אלמנטים קריטיים של התרבות הבית ספרית כפי שזו נתפסת בקרב בעלי העניין המרכזיים של בתי הספר ומספקים את המידע לבתי הספר ואת הייעוץ הנדרש להבנתה מידע ולשימוש בו.

מדדי ההשפעה שהארגון מציג כוללים מקרים שבהם המדינה קיבלה על עצמה אחריות לרפורמה רחבה בעקבות העבודה המשותפת על הנתונים של מערכת החינוך שלה ומקרים של אימוץ תוכניות לימודים עם הוראה והערכה שאפתניות יותר.

המכון הלאומי למדיניות חינוך, אוניברסיטת קולורדו, ארצות הברית (National Education Policy Center)

משימתו של המרכז הלאומי למדיניות חינוך היא לספק מידע איכותי התומך בדיונים דמוקרטיים בנוגע למדיניות חינוך וליזום דיונים מסוג זה. הארגון מוביל יוזמות של פלטפורמות לדיונים ושיתופי פעולה של מחקר ועשייה המתמקדות בנושאים שונים ומגבירות את המעורבות של אזרחים בדיון ציבורי על מדיניות חינוך שתתמוך בצמצום פערים. בין הנושאים העומדים לדיון: מה עומד מאחורי הפערים לשוויון הזדמנויות, מחקר על המחיר הנדרש להשגת שוויון הזדמנויות, מחקרי שטח עם צעירים לביסוס יכולות קידום הקהילות שלהם ועוד. הארגון גם מבצע סקירות מקצועיות על פרסומים של ארגונים אחרים שלא עברו ביקורת עמיתים כדי לבחון את האיכות והיכולת להגן על ההנחות, השיטות, הממצאים וההמלצות של הפרסומים הללו ועל ידי כך לבדוק את ערכם בתמיכה במדיניות חינוך.

התארגנויות רחבות במעורבות המדינה

הקן להשקעות בחינוך, אנגליה

Education Endowment Foundation (EEF)

הקן להשקעות בחינוך הוקמה ב־2011 עם מענק מייסד של 125 מיליון ליש"ט ממשרד החינוך הבריטי, במטרה להתיר את הקשר בין הכנסה משפחתית לבין הישגים לימודיים. הקן מרכזת מידע, תומכת במחקר ומנגישה כלים לשדה החינוכי התומכים בהוראה איכותית לכל התלמידים. מטרת הקן היא להצליח לקדם אסטרטגיות הוראה וחינוך מבוססות מחקר, ולהתנסות בהן בקנה מידה רחב תוך מתן תשומת לב להקשר המקומי של מוסדות חינוך.

רכיבי הצלחה מרכזיים:

1. **ייצור ראיות באיכות גבוהה** – EEF פרסם 84 הערכות עצמאיות, רובן בעיצוב של ניסויים מבוקרים אקראיים (RCTs), ומימן למעלה מ־10% מכל הניסויים המוכרים בחינוך ברחבי העולם.
2. **הנגשת ידע** – הארגון פרסם "ארגזי כלים" המסכמים מידע מ־2,950 מחקרים איכותיים, ו־75% מכל בתי הספר הממומנים במדינה השתתפו במיזם.
3. **רשת בתי ספר מחקריים** – רשת של 32 בתי ספר המשמשים כמוקדים אזוריים לתמיכה בשימוש בראיות בפרקטיקה החינוכית.
4. **התרחבות בין־לאומית** – משנת 2014 פיתח הארגון גרסאות מקומיות של התלקיטים שלו באוסטרליה, סקוטלנד ואמריקה הלטינית.

המכון למדעי חינוך, ארצות הברית

Institute of Education Sciences (IES)

המכון הוקם ב־2002 על ידי משרד החינוך האמריקאי כזרוע של סטטיסטיקה, מחקר והערכה, במטרה לספק ראיות מדעיות לתמיכה בפרקטיקה ובמדיניות חינוך.

רכיבים מרכזיים:

- ♦ **What Works Clearinghouse (WWC)** – מבצע סקירות עצמאיות של מחקרים על "מה עובד" בחינוך, מפרסם מדריכי פרקטיקה מבוססי ראיות וסיכומי ממצאים על התערבויות.

- ♦ **Regional Educational Laboratories (RELs)** – מפעיל 10 מעבדות אזוריות העובדות בשותפות עם מחלקות החינוך במדינות ועם מחנכים לפיתוח ושימוש במחקר המיועד לשפר תוצאות אקדמיות. המעבדות כלולות הכשרה לאנשי החינוך ולקובעי המדיניות ותמיכה טכנית.
- ♦ **Statewide Longitudinal Data Systems** – מחלק מענקים למדינות המאפשרים מעקב יעיל יותר אחר תוצאות חינוכיות ומספק מידע שימושי בזמן אמת למקבלי החלטות.
- ♦ **חוק הראיות (Evidence Act 2018)** – החוק מחייב סוכנויות פדרליות לפתח תוכנית לבניית ראיות במסגרת התוכנית האסטרטגית הרבע-שנתית ותוכנית הערכה שנתית, תוך הדגשת שימוש אסטרטגי בנתונים.

המכון הלאומי לחינוך, הולנד **Dutch National Education Institute (NKO)**

המכון הלאומי ההולנדי לחינוך הוקם ב־2012, לאחר שוועדה בחנה את הקשר בין מחקר לחינוך בהולנד והתחدد הצורך בחיזוק. היוזמה שואפת להשתמש בידע מבוסס מחקר כדי לשפר את איכות החינוך בהולנד. היא עושה זאת באמצעות תיאום ומימון מחקר חינוכי והצגת תוצאות המחקר באופן נגיש ושימושי לפרקטיקה ולמדיניות חינוך.

רכיבים ייחודיים:

- ♦ **מבנה ממשל משולב** – NRO הוא חלק מהמועצה ההולנדית למחקר ובראשו ועדת היגוי האחראית על המועצה לתכנון המחקר המדעי (Prowo) והמועצה לניצול הידע (KBR).
- ♦ **תכנון מונחה ביקוש** – מימון מחקרים על בסיס שאלות מהפרקטיקה החינוכית, המדיניות והמדע, תוך מעורבות של מורים, מנהלים ומועצות בתי ספר בהגשמת התוכניות.
- ♦ **Netherlands Cohort Study on Education (NCO)** – תיאום סקרים לאומיים ובין־לאומיים במערכת החינוך, כך שבתי ספר יסודיים צריכים להשתתף במחקר רק אחת לשמונה שנים ובתי ספר תיכוניים אחת לשלוש שנים.

מעבדות מדיניות

מעבדות מדיניות הן "אופנה" חדשה יחסית, שהתחזקה מאוד בעשור האחרון, של יצירת מרחבים לעיצוב מדיניות חדשנית על ידי צוותי חשיבה מגוונים. נוסף על הצורך לחשוב באופן יצירתי על בעיות מדיניות, המעבדות מבוססות על הנחה שרפורמות מתפתחות בזמן היישום, ושהצלחתן תלויה בבניית תהליכים, יכולות ומערכות שיכולות להשתנות, להשתפר ולהגיב להקשרים מקומיים בזמן אמת. מעבדות המדיניות משמשות גם לבחינה של חלופות מדיניות לפני הטמעה רחבת היקף.

מעבדה למדיניות נוער, אוניברסיטת מישיגן, ארצות הברית Youth Policy Lab

המעבדה הוקמה ב־2016 עם החזון לצמצם פערים חברתיים־כלכליים באמצעות שיפור בחינוך ובמדיניות חברתית אחרת המשפיעה על צעירים. באמצעות מחקר איכותי, המעבדה תומכת בתוכניות המתמודדות עם אתגרים מורכבים של מערכת החינוך והרווחה. המחקרים מבוססים על שיתופי פעולה בין חוקרים, קובעי מדיניות ברמת המדינה, העיר והמחוזות ופרקטיקאים. המעבדה שייכת לבית הספר למדיניות ציבורית ומחקריה נובעים מאתגרים ומצרכים שאותם מגדירים פרקטיקאים ומכסים עושר גדול מאוד של היבטים הקשורים לנושא.

מעבדת הפעולה לעוני ע"ש עבדול לטיף ג'מיל, MIT, ארצות הברית J-PAL

הארגון הוקם על ידי המחלקה לכלכלה ב־MIT בשנת 2003 וכיום הוא מונה שבעה מרכזים בעולם. הארגון הקים 37 מעבדות מדיניות ברחבי העולם העובדות על יצירת ראיות בנוגע לסדרי עדיפויות של מדיניות ממשלתית, בניית יכולת ממשלתית להשתמש בראיות ומיסוד קביעת מדיניות מבוססת ראיות בתחומים הכוללים חינוך, תעסוקה ותוכניות חברתיות שונות. הארגון מקיים מחקר באמצעות סטודנטים וצוות של MIT ושיתופי פעולה עם מאות חוקרים באוניברסיטאות רבות. הבסיס לעבודה הוא שיתופי הפעולה המקומיים וההתנסות בחלופות בהקשרים מקומיים על בסיס נתונים שנאספו במחקרים של הארגון. להבדיל ממחקרים רווחיים על היבטים כלכליים של

חינוך בארגונים רבים העוסקים בסוגיות של עוני, הארגון מקיים מחקרים ותומך בהתנסויות הנוגעים גם לפרקטיקות הוראה אפקטיביות, להשפעות שונות של רפורמות חינוכיות על מגדר ועוד. הקישור לרשת בין-לאומית מאפשר למעבדות השונות ליהנות מהקשרים של חוקרים ומתמיכה של מחקר בין-לאומי איכותי, עשיר וקפדני לצד היכולת להעמיק בצורכי ההקשר המקומי.

דוגמאות מחוץ לעולם החינוך

TRUUD, אנגליה

שותפות של 12 שחקנים, ובהם גופי פילנתרופיה, מועצות מחקר בריטיות, סוכנות הבריאות הציבורית ומשרדי ממשלה. השותפות שואפת לשנות את הדרך שבה מתקבלות החלטות על פיתוח עירוני באנגליה, במטרה למנוע מחלות לא מדבקות, המסבירות 89% ממקרי המוות באנגליה.

השותפות הובילה מחקר של חמש שנים שמטרתו הייתה ללמוד כיצד לתכנן התערבויות מדיניות שיתמכו בפיתוח סביבות עירוניות בריאות יותר. בפרויקט פיתחו ויישמו מודל להערכת הבריאות של מערכות עירוניות ותרגמו אותו לכלי שנועד ליידע את כל השותפים לתכנון העירוני בנתונים על השפעות בריאות, לאפשר בחינה של ההשפעות התקציביות של מאות גורמים שונים בסביבה ולשקול השפעות על אוכלוסיות בסיכון. הכלי – HAUS – מותאם לשימושם של משרד השיכון, הקהילות והשלטון המקומי. המודל זוכה לשבחים במיוחד על היקפו ועקביותו, ומציע ראיות מפורטות בתחומים כמו סביבת המזון וזיהום אוויר תעשייתי ששיטות קיימות אחרות עשויות היו להתעלם מהן.

שיטת העבודה של הארגון מבוססת על תהליכי שיתוף ציבור רחבים, ארגוני מגזר שלישי ויזמים, נוסף על מקבלי ההחלטות. פיתוח המודל להבנה והערכה של הסביבות העירוניות כלל למשל, בין השאר, גם 130 ראיונות.

שם הפרויקט – Tackling Root Causes Upstream of Unhealthy Urban Development – מייצג את התפיסה שלפיה יש למצוא דרכים להציג "למעלה", במעלה הצנרת של מקבלי ההחלטות, את המשמעות של הבעיות כפי שהן נראות "למטה".

המרכז למדיניות ציבורית, אוניברסיטת גלזגו, סקוטלנד **UofG Centre for Public Policy**

המרכז עוסק בפיתוח מיומנויות של קובעי מדיניות באמצעות חינוך והכשרה, חיבור בין מחקר לקובעי מדיניות ועיצוב פתרונות באמצעות מחקר והערכה. המחקר מתייחס לשש קטגוריות שהאו"ם אבחן כקטגוריות לפיתוח ברקיימה: צדק וחכיות, משילות ופוליטיקה, מדיניות בריאות ומדיניות חברתית, כלכלה ותשתיות, חינוך ועבודה, אקלים וסביבה. בכל קטגוריה מתקיימים מחקרים הנובעים משיתופי פעולה או כאלה המובילים לשיתוף פעולה לעיצוב פתרונות. למשל, מחקר על מצב העוני בסקוטלנד אמור להתכנס להקמת עבודתה של מעבדת מדיניות לגיבוש פתרונות.

המרכז אף מספק סדנאות המאפשרות עבודה עם נתונים, זיהוי נקודות מבט שונות, הבנת המורכבות לקובעי מדיניות ולחוקרים. למשל, סדנה פתוחה לציבור העוסקת באופן שבו קבלת החלטות ברמות ובדרגים שונים משפיעה על חייהם של החיים בעוני.

זוהי הדוגמה היחידה בה נתקלנו העוסקת במתן הכשרה וידע מקצועי למקבלי החלטות שאיננה חלק מלימודים אקדמיים פורמליים בבית ספר למדיניות ציבורית.

סיכום עיקרי הדברים מהתכנסות ועדת המומחים

מדיניות

ד"ר מיכל טביביאן-מזרחי, מר חסאן טואפרה

ניתן להבחין בין ארבעה סוגי תהליכים של קביעת מדיניות:

1. **מדיניות "מלמעלה למטה"** – מדיניות המתורגמת למנגנון קשיח באמצעות חקיקה, תקינה, שחר, תקציב, החלטת ממשלה. רוב הארגונים מנסים להשפיע על המדיניות מהסוג הזה ולרוב התהליך מסתיים ב"נייר".
2. **מדיניות של אי-החלטה** – תפיסה שהופכת להיות רווחת. מדיניות שהיא תוצאה של ניסיון להימנע מקונפליקטים במקרים שבהם אין קונצנזוס.
3. **מדיניות "מלמעלה למטה"** – סוג הולך וגובר של תהליכי קביעת מדיניות שבהם הציבור משפיע על קובעי מדיניות.
4. **מדיניות מבוססת מושגים** – השפעה על מדיניות באמצעות טביעת מושג מכונן המשפיע על ארגונים ועל הציבור.

מה נדרש ממדיניות?

1. **להתבסס על ידע איכותי** – שני היבטים חשובים לאיכות הידע: (1) ידע המופק בתהליכי מחקר איכותיים – מחקר קפדני, השוואות בין-לאומיות וניתוח נתונים באופן מקצועי ומעמיק; (2) מקורות הידע אמין מבחינה אידאולוגית, כלומר אינם מזוהים באופן חד-צדדי.
2. **לדעת להנגיש את הידע** לבעלי עניין שונים.
3. **לבנות קונצנזוס** – לא ניתן להתחמק מהעובדה שמדיניות נגזרת מהשקפת עולם, מעמדה אידאולוגית. חשוב לייצר הסכמות, הבחנות ברורות וחלופות שמתוכנן אפשר לבחור.
4. **לתרגם לעשייה** – מערכת החינוך היום חלשה ביכולת לבצע תכנון מפורט, להוביל תהליכי יישום והטמעה, ללמוד תוך כדי תנועה ולערוך תהליכים של מעקב והערכה. המדיניות נגמרת בהצעת מדיניות והמערכת מצליחה

- להוביל מספר מצומצם של תוכניות במקביל. על כן חשוב לפתח את היכולת לתרגם מדיניות מרמת המסמך לרמת הפרקטיקה.
5. **לשרת מטרות** – המטרה של מרכז העוסק במדיניות צריכה להיות מאוד ברורה. כשמנהיגות נמנעת מלקבוע את המטרות, עיצוב המדיניות נעשה מורכב יותר.
 6. **להגדיר יעדים ולהתעצב בדיאלוג מולם** – בארץ גם בתוכניות ארוכות טווח יש קושי לקבוע יעדים ובהמשך לעבוד לאורם. בהיעדר יעדים ברורים ונתונים קשה לגייס שותפים.
 7. **לספק את הידע** בזמן המתאים לתהליכי קביעת המדיניות ברמות השונות.
 8. **להתייחס להיבטים תקציביים** – תקציב הוא מדיניות והוא משפיע מאוד על איכות ההוראה ועל איכות התהליכים החינוכיים.

מחקר, פיתוח ידע ומדיניות

פרופ' אדם לפסטיין, פרופ' יצחק ברקוביץ, פרופ' מיכל בלר

האקדמיה בארץ פועלת כחלק מן המערכת הבין-לאומית מבחינת האתוס, התמריצים והתקציבים והמודל מבוסס על פרסום באנגלית. לכן המחקר פחות נגיש לציבור בישראל, מסגרות תיאורטיות מיובאות ולפעמים אינן מתאימות, וקיים פחות מחקר של בעיות מקומיות (שכן מאתגר לפרסם בקהילה העולמית מחקר מקומי). יתר על כן, המענקים הניתנים בארץ הם יחסית קטנים; גודל בתי הספר לחינוך קטן יחסית לבתי ספר בעולם ולכן יש ריכוזים של מקצועיות ולצידם נקודות עיוורון בתחומים שונים. בתי הספר לחינוך בארץ דומים יותר לאוניברסיטאות פרטיות בארצות הברית שבהן אין מחויבות ציבורית כמו שיש לאוניברסיטאות הציבוריות, ויש מעט שיתופי פעולה בין חוקרים בארץ לבין מעצבי מדיניות.

ישנם ארבעה סוגי מחקר על מדיניות:

1. מחקר חברתי בעל השלכות למדיניות, כולל מחקרי הערכה (לדוגמה, מחקר על הקשר בין מעמד חברתי-כלכלי לבין הישגים לימודיים).
2. מחקר ביקורתי של הבסיסים האידאולוגיים של מדיניות, לרוב בהתבסס על ניתוח מסמכי מדיניות (לדוגמה, ניתוח השפעות השיח החינוכי הניאו-ליברלי של ה-OECD על מדיניות החינוך המקומי). זהו סוג מחקר רווח למדי בארץ.

3. מחקר על סביבת המינהל החינוכי ותהליכי עיצוב מדיניות (למשל, תפקיד המפקח).

4. מחקר על תהליכי שיפור חינוכי (למשל, מחקר על שרשרת יישומי מדיניות בין המטה, המחוזות ובתי הספר).

תחומי המחסור של מחקר חינוכי בארץ:

תהליכי שיפור; הערכת מדיניות; מנהיגות לקידום הוראה ולמידה ולקידום שוויון; כלכלת חינוך (מתקיים מעט ולרוב במנותק מקהילת המחקר החינוכית); החינוך בזרמים הערבי והחרדי.

אתגרים בפני מחקרי מדיניות בישראל:

1. **מימון** – משרד החינוך מממן מחקר, אבל הקולות הקוראים היוצאים מטעמו הם בדרך כלל ספציפיים, מפורסמים בסוף השנה עם מרווחי זמן קצרים (על בסיס שאריות תקציב), הוות"ת אינה מכירה במענקים של המשרד כמחקר תחרותי ולכן הם נחשבים פחות בשיקולי קידום, והסכומים מה־ISF הם יחסית קטנים בשביל לחקור תופעות בקנה מידה גדול. בניגוד לנעשה בעולם, בישראל אין מימון למחקר ולבניית תשתיות נתונים ברמות האזוריות.

2. **נגישות לנתונים** – בישראל ישנם איי נתונים שאינם נגישים מספיק:

- ♦ היעדר נתוני אורך – בהיעדר נתונים המאפשרים להראות סיבתיות, קשה לפרסם ולהיות רלוונטי למדיניות.
- ♦ אין מאגרי מידע המחברים בין נתונים חינוכיים לנתונים מנהליים ולנתוני הלמ"ס.
- ♦ אין תרבות של איסוף נתונים בכל הרמות.

3. **מחסור בשיתופי פעולה** – חסרה מסורת של שיתופי פעולה בין האקדמיה לשדה ובין חוקרים מאוניברסיטאות שונות – יש אירועים נקודתיים ואין חניכה של חוקרים חדשים לשיתופי פעולה.

4. **עניין בין־לאומי מוגבל** – הקהילה המדעית הבין־לאומית מגלה חוסר קשב לנושאים מקומיים מסוימים.

5. **תרבות צריכת המחקר** – אין תרבות מפותחת של התבוננות בנתונים והתייעצות עם חוקרים; בארץ תהליכי מדיניות, למידה ושיפור הם קצרים

בגלל חילופי שלטון מהירים. זאת ועוד, בניגוד לתפיסה הרווחת כי ממצאים הם המשפיעים על מדיניות, בדרך כלל ההשפעה היא באמצעות המושגים והתובנות התיאורטיות הצומחות ממחקר. אולם מחקר מסוג זה לא תמיד נצרך על ידי קובעי המדיניות.

6. **היעדר כמות לפרסום** – אין כמות לפרסום בשפות העברית והערבית, לשיח וללמידה משותפת של נתונים וממצאים.

7. **תפיסתם של קובעי מדיניות** – הערכת חסר של קובעי המדיניות את השפעתם של שחקני הקצה (street-level bureaucrats) ברמות השונות (מחוזות, מפקחים, מנהלים ומורים) על הטמעה של שינויי מדיניות, גורמת להתעלמות מהמחקר בתחום. הבעלות של בעלי התפקידים הללו על השינויים במדיניות, השונות הגדולה ביניהם והפרשנות שלהם את הרפורמות הן בעלות השפעה מכרעת.

מהנעשה בארץ

גב' שירלי רימון ברכה

- ♦ תהליכים של שינויי מדיניות רחבים ברשות נתמכים בסקרי עמדות, מהלכי שיח ייעודיים עם בעלי עניין וניתוח הנתונים המינהליים הרבים הקיימים בידי הרשות ונשענים במידה מועטה על מחקר.
- ♦ ברשויות אין מתוכנני ידע, אין תקציב ייעודי למחקר וישנם פערים גדולים כיום בין אופן העבודה של הרשות לאופן העבודה של האקדמיה.
- ♦ בתהליכים שמלווים על ידי ארגונים בעלי יכולות מחקריות או מו"פיות (כדוגמת SEL.IL ואקורד) הארגונים אוספים נתונים רבים לעיצוב ולהערכת אפקטיביות. כדי שהתוכניות הללו יתמכו גם בביסוס היכולות של הרשויות, חשוב שאנשי רשות יהיו מעורבים בניתוח הנתונים, בפרשנותם ובהסקת מסקנות לגבי עיצוב התוכניות.
- ♦ לעיתים קשה לקובעי המדיניות ברשות להגדיר מהם הנתונים הנחוצים כדי לבסס מדיניות וברגע האמת יש צורך לפעול – לבצע ניסוי וטעייה. למשל, הרשות מתקשה להגדיר מהם הנתונים או המסגרות התיאורטיות שיעזרו לה לעצב פתרונות מתאימים למהגרי עבודה ומבקשי מקלט, וכאשר הרשות מגיעה לפעולה אין זמן ואין אפשרות להזמין מחקר, יש צורך לפעול.

- ♦ תרבות איסוף הנתונים והעובדה שהרשות לא מקבלת את הנתונים הקיימים בידי משרד החינוך וראמ"ה גורמות לכך שחסרים נתונים להערכת שינוי. לא ניתן להעריך את כל ההשפעות הרצויות והלא רצויות של שינוי המדיניות ולעיתים ההכרעות מתקבלות על בסיס מה שניתן להעריך כשינוי חיובי, גם אם אינו המטרה המפורשת של המהלך.

מר אברהם תומר

- ♦ בתחום איסוף נתונים ומחקר הארגון עוסק בהשוואות בין-לאומיות ובהנגשת ידע בעברית בנושאים המעסיקים אותן, תוך הסתמכות על נתונים שמפרסמים ארגונים בין-לאומיים עם מדדים מקובלים. במקרה של קהלת מדובר למשל במודלים להעסקת מורים, ביזוריות ורגולציה, שיטות תקצוב ובחירת הורים בחינוך. השלמת מידע נעשית בצורת ראיונות עם בעלי עניין מגוונים בארץ.
- ♦ התפקיד המרכזי של הארגון הוא לתרגם את התפיסה, בעזרת הידע הזה, לשינויים בשטח באמצעות השפעה פוליטית ועיצוב השיח הציבורי. העבודה היא במקביל על שני הקצוות – הפוליטיקה בדרגים הגבוהים והשפעה על הציבור – חשיפת מידע והטמעה של מושגים.
- ♦ יש צורך ליצור אקריסיסטם רחב ושיתופי פעולה של ארגונים שונים כדי להשפיע על מדיניות.
- ♦ כדי לפתח מדיניות ופעולה בריאה, חשוב, לדעת הפורום, להגדיר מדדים ברורים ולאפשר יותר ניסוי וטעייה ויוזמות חופשיות בשטח שייבחנו לאור מדדים אלה. הדבר מחייב ליווי של רפורמות בהערכה מעצבת.
- ♦ לאור ריבוי בעלי העניין בשדה בנושא של שוויון הזדמנויות בחינוך, חשוב לבחון את הממשקים שיהיו לארגון שיוקם עם שאר השחקנים בשדה וכיצד הם יתרמו זה לזה.

מהנעשה בעולם

ד"ר ג'וש גלזר, פרופ' אלן גולדרינג

תכנון המכון חשוב שיתבסס על ארבעה עמודי תווך שכל אחד מהם ניתן ליישום בצורות שונות, כפי שמוצג להלן:

1. תיאורית השינוי (איך המחקר אמור להשפיע על מדיניות ושיפור המערכת) ומיהו הלקוח או השותף המרכזי של המכון: השפעה על ציבור רחב, כולל קובעי מדיניות והציבור; שיתוף פעולה בהקשר אחד עם שחקן ייעודי או רשת שחקנים; שיתוף פעולה רחב עם רשת של שחקנים בהקשרים שונים. ככל שמספר השותפים רחב יותר, הארגון עשוי לעמוד בפני צרכים מנוגדים, ולכן חשוב להגדיר את מיקוד השותפות באופן מהודק.

2. האג'נדה של המכון וסוגי שאלות המחקר שבמוקד:

- ♦ תיאור התוצאות וההשפעות של המדיניות: זיהוי תבניות של הוגנות ושוויון והמקומות הדורשים התערבות נוספת: הישגי תלמידים, איכות כוח ההוראה, מה המדיניות משיגה, עבור מי ובאילו תנאים. ארגון לדוגמה: **הברית המחקרית של בתי הספר בניו יורק**.
- ♦ חקירת הטמעה ודינמיקה מערכתית: מגננונים ושונות בין אתרים ובין רכיבים שונים של המדיניות (מה עובד למי ובאילו תנאים); מה בשונות של המגננונים יכול להסביר את השונות בהשפעת המדיניות. ארגון לדוגמה: הברית המחקרית לחינוך בטנסי (TERA).
- ♦ תמיכה בעיצוב מדיניות: כיצד המדיניות מיושמת בפועל, בדיקת ישימות ואפקטיביות של רכיבים מוצעים במספר רמות, אספקת תגובות מהירות להתאמת הפתרון לפני תסלום, ומחקר מתמשך למושבו. ככל אחת מהאפשרויות, חשוב שהארגון יוכל לבצע גם תהליכי מחקר איכותיים ומהירים, כגון תדריכים פומביים לציבור, סקירות ספרות, ניתוחים מהירים של נתונים עבור מקבלי החלטות והצלבת ראיות של שותפים שונים. תהליכים אלו קריטיים ליצירת האמון בארגון והלגיטימציה שלו, במיוחד נוכח העובדה שארגונים מסוג זה מביאים ערך רב והופכים להיות אפקטיביים ככל שמשך המחקר, הפעולה והשותפות שלהם ארוכים יותר.

3. המומחיות הארגונית הנדרשת: ככל שמספר השותפים גדול יותר ומגוון יותר נדרש הארגון לפתח יכולות רבות יותר גם בתחום המחקר

וגם בתחומים האחרים. חשוב לבחון כיצד לסנכרן בין תיאורית השינוי והמשאבים הארגוניים כדי לתמוך בפיתוח היכולות הנדרשות.

4. מידת התלות ההדדית בין המכון לבין השותפים השונים ומערכת החינוך. שותפות עם מערכת החינוך מעלה את הפוטנציאל להשפעה אך גם את חוסר הוודאות והיציבות ואת הפגיעה בעצמאות.

תוכנות מוסכמות

1. בארץ יש צורך בארגון או התארגנות המיועדים לעסוק רק במדיניות ומחקר בחינוך בכלל וב"שוויון הזדמנויות" בפרט.

2. ישנה הסכמה בין קבוצות בעלות השקפות עולם שונות כי שוויון הזדמנויות הוא נושא חשוב בישראל, אולם ישנן פרשנויות שונות למושג, לחשיבותו ולקשר בינו לבין מושגים נוספים בתחום. חברי הוועדה חושבים שאם הארגון שיוקם יתמקד אך ורק בחינוך, הוא לא יהיה בעל זהות פוליטית מסוג מסוים ועבודתו תתבסס על מחקר ונתונים משותפים. ניתן יהיה לייצר שיתופי פעולה בין קבוצות אידאולוגיות שונות בישראל, ובכך לבסס אמון במקצועיות של הארגון שיוקם.

3. מדיניות משרתת מטרת, והמטרה צריכה להיות ברורה מאוד. הגדרת העבודה הנוכחית של הוועדה עדיין עמומה - הן בהגדרת המושג שוויון הזדמנויות והן סוג הבעיה שיד הנדיב מזהה.

4. לאור התגברות תהליכי עיצוב מדיניות "מלמטה למעלה" (רשויות מקומיות, רשתות חינוך והציבור) צריך לחשוב על המומחיות שעל המכון להחזיק בתחום זה - שיתופי פעולה מחקריים עם מעצבי מדיניות "מלמטה", שיח עם הציבור ועם הפרופסיה החינוכית, הנגשת מידע לציבור וכו'.

5. בכל מודל שייבחר, חובה לטפל בבעיית תשתית הנתונים: מומלץ להפריד בין המאבק על פרסום המדדים של מערכת החינוך לבין ריכוז נתונים מינהליים וחברתיים-כלכליים; חשוב ללמוד מהנעשה במערכת הבריאות; לקדם חקיקה ופתרונות לניהול מאגרי המידע בחינוך ולהכשיר כוח אדם מתאים לניהול ולטיוב תשתית הנתונים.

6. חשוב שלא להפריד בין קביעת מדיניות ובין תהליכי יישום והטמעה שלה. לעצב ולבחון מדיניות משמעותם גם לעצב ולבחון את הטמעתה.

7. חשוב לבחון שילוב של שחקנים נוספים – הורים, קרנות נוספות המשפיעות על מחקר, רשויות, משרד העבודה והרווחה.
8. חשוב להגדיר יעדים לעבודת המכון ובאותה העת להבין כי יש קושי אינהרנטי למדידה איכותית של השגת יעדים בתחום של תהליכים חינוכיים וגם בתחום של השפעה על מדיניות. חשוב להיזהר שהמדד לא יהפוך להיות היעד (ע"ע חוק גודהארט).
9. מיקום הארגון בתוך הממשלה לא יאפשר עצמאות לאורך זמן.
10. ישנם "אזורי עיוורון" של המחקר בארץ, שהם קריטיים לקידום שוויון הזדמנויות ולשיפור מערכת החינוך.
11. כדי שהמחקר החינוכי בארץ יתרום יותר לשדה החינוכי, חשוב לשנות את התמריצים של חוקרים. הטיפול בתשתית הנתונים, גיבוש שותפויות מחקריות רחבות המתמקדות בנושא אחד ומענקי מחקר עשויים להיות חלק ממערכת תמריצים חדשה.
12. חשוב לעודד תקשורת ושיתופי פעולה בין החוקרים הישראליים כדי להביא לידי ביטוי נקודות מבט שונות על סוגיות מדיניות.
13. רשויות מקומיות צריכות עזרה בהובלת מדיניות מבוססת ידע ומחקר.
14. במטרה לקדם שוויון, חשוב שחלופות המדיניות, תהליכי עיצוב המדיניות ואופני ההערכה של המדיניות ייבנו וייבחנו באופן דיפרנציאלי.

המודלים המוצעים

- על סמך כל הנדון לעיל, הוועדה מצביעה על ארבעה מודלים אפשריים:
- א. מכון למחקר ומדיניות חינוך לקידום שוויון הזדמנויות בחינוך ברמה הלאומית;
 - ב. מכון למחקר, פיתוח והטמעת מדיניות לקידום שוויון הזדמנויות בחינוך בעל אוריינטציה מבוזרת;
 - ג. מכון למחקר מדיניות לקידום שיח ציבורי על שוויון הזדמנויות בחינוך;
 - ד. ארגון שדרה המוביל מהלך משותף של קולקטיב אימפקט לקידום שוויון הזדמנויות בחינוך.

המודל הרביעי של קולקטיב אימפקט מוצג על בסיס בקשת יד הנדיב. באופן כללי, ניסינו ליצור מודלים מובחנים לצורך הדיון, אולם ניתן, ואפילו רצוי, לבחור מודל המשלב בין המרכיבים השונים או לעצב את המרכיבים של כל מודל באופן שונה כדי להרחיב את השפעתו.

המודלים אמורים כולם לייצר השפעה על המחקר, על עיצוב המדיניות ועל יישומה. ההשפעה על מדיניות מתבססת על עיצוב חלופות וכלי מדיניות, השפעה על השיח הציבורי ויישום מדיניות בשדה. בתחום המחקר כל אחד מהמודלים אמור לבסס את התשתיות בארץ למחקר איכותי באמצעות שינוי מערך התמריצים לחוקרים, יצירת תשתית נתונים נגישה והרחבה ניכרת של ההזדמנויות של חוקרים להתמחות בתחומי המחקר הנדרשים ובשיתופי פעולה לטובת עיצוב מחקר, הערכה ופרשנות של ממצאים והנגשת ממצאים לקהל מגוון. השפעה זו על האקדמיה היא קריטית בעיני הוועדה כדי לפתח ידע מעמיק ואיכותי, מבוסס הקשר ומקום, שיתמוך באופן מתמשך במאמץ לקדם שוויון הזדמנויות בחינוך.

הצורך ליצור בישראל תשתית נתונים חינוכית רחבה, איתנה ונגישה לחוקרים עלה בוועדה כצורך תשתיתי לכל מודל שיוקם השואף לקדם מחקר ומדיניות חינוך. הדיון בדרכים לקידום תשתית זו חורג ממוקד הוועדה כיום, אך לאור חשיבותו ישנה התייחסות בכל אחד מהמודלים לדרכים שבהן המודל עצמו יוכל לתמוך בקידום הפתרון לאתגר זה. אין בכך פתרון מלא לאתגר.

הצעת הוועדה היא לבחון את הקמת המכון בחברה האזרחית על ידי עמותה או שותפות בין כמה עמותות, או באקדמיה באחד המוסדות או על ידי

שותפות בין־אוניברסיטאית. הוועדה המליצה שלא להקים את הארגון בתוך משרד החינוך.

להלן טבלה המשווה את ארבעת המודלים באופן מקוצר, ולאחריה מתוארים המודלים בפירוט. בשלב ב' לעבודת הוועדה, לאחר שיד הנדיב תבחר את המודל הרצוי, הוועדה תעמיק ותרחיב את החשיבה על המודל הנבחר.

היבט השוואה	מודל א: מכון מדיניות לאומי	מודל ב: מכון מבוזר, יישומי	מודל ג: מכון לשיח ציבורי	מודל ד: קולקטיב אימפקט
מוקד הפעולה המרכזי	מדיניות לאומית ורגולציה	מדיניות ויישום מקומיים	תודעה, שיח ונרטיב ציבורי	מערכת השחקנים כולה
נקודת הכניסה לשינוי	דרג בכיר: ממשלה, כנסת, אוצר	דרגי ביניים: מחוזות, רשויות, רשתות	ציבור, תקשורת, קהילות	קואליציה רב־מגזרית
מנגנון ההשפעה העיקרי	ידע מחקרי > המלצות > לובינג	ניסוי > למידה > הטמעה	תיווך ידע > השפעה עקיפה	פעולה רב־זירתית מתואמת, מדידה ולמידה משותפת
המקור העיקרי של שאלות המחקר	סוגיות המעסיקות וצריכות להעסיק את הדרג הבכיר בעיצוב מדיניות	סוגיות בצמתים של דרגי הביניים והדרגים הגבוהים	סוגיות שאין להן בהכרח שותף בשלב הזה אך עשויות לעניין את הציבור ולהשפיע בהמשך	כלי מדידה והערכה מוסכמים להערכת האימפקט

היבט השוואה	מודל א: מכון מדיניות לאומי	מודל ב: מכון מבוזר, יישומי	מודל ג: מכון לשיח ציבורי	מודל ד: קולקטיב אימפקט
הסוג העיקרי של שאלות המחקר	מחקר על תוצאות והשפעות של מדיניות	מחקר על יישום והטמעה	מחקר על גורמים לאי-שוויון בהזדמנויות בהקשר הישראלי והערכת דוחות על השפעת מדיניות בישראל	מחקר על יישום והטמעה, מחקר לפיתוח מדדים
תפיסת שינוי	Top-down מובהק	Bottom-up/ middle-out	שינוי נורמטיבי-תרבותי	שינוי מערכתי מתואם
סוג הידע המיוצר	ידע השוואתי, מדדים	ידע יישומי, הקשרי	ידע מתווך, פרשני	ידע משותף, מוסכם
יתרון יחסי	אמינות, יציבות, השפעה רגולטורית	הטמעה בפועל והתאמה להקשר	שינוי השיח והנראות הציבורית	מינוף משאבים ואחריותיות משותפת
סוג הערך למערכת	הכוונה אסטרטגית	פתרונות עובדים	לגיטימציה ציבורית	שינוי בפועל, קוהרנטיות מערכתית
קשיים אפשריים	נתק מהשדה, יישום חלקי	קושי בהרחבה והכללה	השפעה עקיפה בלבד	קיפאון, תהליכי, תיאום

מודל א: מכון למחקר ומדיניות חינוך לקידום שוויון הזדמנויות ברמה הלאומית

תכלית: עיצוב חלופות מדיניות מבוססות מחקר וידע המקדמות שוויון הזדמנויות בחינוך וקידום החלופות מול הנהלת משרד החינוך ומשרדי ממשלה רלוונטיים נוספים.

תיאוריית שינוי: אם יוקם מכון למחקר ומדיניות העוסק רק בקידום שוויון הזדמנויות בחינוך ורוותם לשם כך את מיטב אנשי המדיניות והמחקר בישראל מתחומים שונים ובעלי השקפות עולם שונות, היוזם ומוכיל **מחקר מגוון להבנת הבעיה בהקשר הישראלי ולבחינת חלופות ומעריך את אישוויון על בסיס מדד קבוע שיפתח**, הוא יצליח לעצב הצעות מדיניות מבוססות ידע, ליצור אמון רב בציבור ובקרב גורמי שלטון מתחלפים, לקדם את הצעותיו מול קובעי המדיניות הבכירים לכדי שינוי המדיניות בפועל ולבסס תשתיות מחקר באקדמיה שיתמכו במאמצים אלה באופן מתמשך.

נמענים מרכזיים: משרד החינוך, משרד העבודה והרווחה, משרד האוצר, משרדי ממשלה נוספים והכנסת.

בעלי עניין עיקריים: ארגוני מורים, הורים, בנק ישראל, אקדמיה, פילנתרופיה.

פעולות מרכזיות:

1. ייזום, הובלה והזמנה של מחקרים, ניתוחי נתונים וסקירות ספרות על שוויון ואישוויון בישראל מתוך התבוננות ותכנון ארוך טווח ומענה לצרכים מיידיים;
2. ייזום וניהול של תוכניות חלוץ (פיילוט) ממוקדות לבחינת חלופות מדיניות;
3. ניסוח חלופות והמלצות מדיניות מבוססות ידע ומחקר לקובעי מדיניות בדרגים הבכירים;
4. קידום חלופות המדיניות מול הדרגים הבכירים של משרדי הממשלה וחברי הכנסת;
5. סנכרון מענקים עם קרנות פילנתרופיות באמצעות קולות קוראים;
6. פיתוח והובלה של סקר שנתי קבוע שנתוניו מנותחים לאורך זמן ומפורסמים;

7. הוצאה לאור של כתב עת אקדמי דו־לשוני;
8. פרסום ממצאים, תובנות וחלופות לציבור הרחב באמצעים דיגיטליים וכנסים.

מומחיות נדרשת:

1. הוצאת קולות קוראים למחקר, הערכת מחקרים והערכת ניסויים למחקרים;
2. ניסוח מסמכי מדיניות סופיים;
3. תכנון וחשיבה ארוכי טווח בנושא של שוויון לצד מענה לצרכים מיידיים;
4. מחקר, מידענות, הערכת מחקר, ניתוח נתונים (דאטה-אנליסט);
5. קשרי ממשל, לובינג, תקשורת, דוברות;
6. היכרות עמוקה עם מערכת החינוך;
7. מומחיות כלכלית ומשפטית;
8. ניהול כתב עת אקדמי.

תשתית הנתונים:

1. הנתונים שייאספו במסגרת המחקרים, מדדים שיפותחו על בסיס ניתוחי הנתונים וסקירות הספרות שיוזמנו על ידי המכון או יבוצעו על ידו ירוכזו למאגר נתונים שיהיה זמין ופתוח לכל בעלי העניין.
2. הנתונים המצטברים שייאספו באמצעות המדד שיפותח במכון יהיו חלק ממאגר הנתונים הזמין.

ממשקים עם הארגונים הקיימים בישראל:

- ♦ שיתופי פעולה עם מכוני מחקר אחרים על בסיס קולות קוראים או קבוצות משימה משותפות;
- ♦ לימוד משותף עם מכוני מדיניות לטובת השפעה על קובעי מדיניות והציבור.

דוגמאות מעניינות מהעולם:

- ♦ המכון למדיניות חינוך באוניברסיטת ג'ון הופקינס, ארצות הברית
- ♦ הקרן להשקעות בחינוך (EEF), אנגליה

מודל ב: מכון למחקר, פיתוח והטמעת מדיניות לקידום שוויון הזדמנויות – אוריינטציה מבוזרת

תכלית: קידום יוזמות מדיניות מקומיות באמצעות מחקר ופיתוח יישומיים בשותפות עם גורמי השדה לבחינה, ניסוי ושיפור של כלים ופרקטיקות, להנגשתם ולהטמעתם בסביבות פעולה מבוזרות.

תיאוריית שינוי: אם יוקם מכון למחקר, פיתוח והטמעה של מדיניות מבוזרת הפועל בשותפות עם דרגי הביניים של קובעי המדיניות לעיצוב מדיניות, פיתוח מודלים להתנסות והערכה ומחקר של ההתנסויות הללו, אז יתבסס בארץ המחקר המושגת על שותפויות אקדמיה-שדה, יעמיק הידע על קידום שוויון הזדמנויות בהקשר המקומי, יעלה הפוטנציאל להטמעה מוצלחת של מדיניות לקידום שוויון הזדמנויות, המתאימה להקשרים המגוונים של השדה, ויתפתחו היכולות של השדה להתמודד עם האתגרים השוטפים של קידום שוויון הזדמנויות באופן מושכל ומבוסס נתונים וידע.

נמענים מרכזיים: דרגי ביניים בקביעת מדיניות: מחוזות, רשויות מקומיות, רשתות חינוך.

בעלי עניין עיקריים: אקדמיה, מטה משרד החינוך, פרקטיקאים, הציבור, ארגוני מגזר שלישי, גופי פילנתרופיה.

פעולות מרכזיות:

1. ריכוז ידע מהעולם ומהנעשה בארץ על מהלכים מרכזיים בליבת המאמץ לקדם שוויון הזדמנויות;
2. מיקוד בנושאים הנמצאים בצומת העניין של קובעי המדיניות בדרגי הביניים והמטה;
3. ייזום והיענות לשותפויות עם דרגי ביניים של קובעי מדיניות לתהליכי עיצוב, הערכה, מחקר ופיתוח של חלופות מדיניות;
4. הרחבת היוזמות והשותפויות ובניית קואליציות של מחקר ופיתוח להרחבת ההתנסות בשדה;
5. בניית התנסויות וליווי ההתנסויות לטובת פיתוח מודל מדיני ברור, כלים וידע;
6. הפצת הידע לשדה – רשויות ומטה משרד החינוך – באמצעות כנסים, ימי למידה והתנסות ומדיה דיגיטלית;
7. יצירת בסיס נתונים מהנתונים הנאספים בהתנסויות ומהנתונים

המינהליים של השותפים לטובת מעקב אורך והצלבת נתונים.

מומחיות נדרשת:

1. מחקר, מידענות, הערכת מחקר וניתוח נתונים (דאטה-אנליסט);
2. ניהול מחקר בשיתוף פעולה;
3. עיצוב ניסויים והתנסויות, יישום והטמעה;
4. שיתוף בידע מותאם ורלוונטי לשותפים ברמות שונות ולציבור;
5. מומחיות יישומית.

תשתית הנתונים:

1. נתונים מינהליים שאוספים השותפים וכן הנתונים הנאספים במחקרי הליווי של ההתנסויות ירוכזו במאגר אחד שיהיה נגיש לחוקרים ולשותפים נוספים.
2. תיבחן האפשרות לצרף לבסיס הנתונים את הנתונים הנאספים במשרד החינוך ונוגעים לשותפים.

ממשקים עם הארגונים הקיימים בישראל: לשכת המדענית הראשית, ארגונים הפועלים בשדה ומרכזי מחקר בעלי עניין על בסיס נושאי.

דוגמאות מעניינות מהעולם:

- ♦ הברית המחקרית לבתי ספר בניו יורק, ארצות הברית
[The research alliance for NYC schools](#)
- ♦ הקונסורציום של שיקגו למחקר על בתי ספר, ארצות הברית,
[UChicago Consortium on School Research](#)
- ♦ השותפות למחקר חינוכי אסטרטגי, [SERP](#), ארצות הברית
- ♦ [Youth Policy Lab](#) אוניברסיטת מישגן, ארצות הברית

מודל ג: מכון למחקר מדיניות לקידום שיח ציבורי על שוויון הזדמנויות בחינוך

תכלית: ביצוע מחקרים, עיצוב חלופות מדיניות והנגשת מידע ונתונים לקהל רחב ומגוון במטרה לקדם שיח ציבורי עשיר ומבוסס מחקר על מדיניות חינוך המקדמת שוויון הזדמנויות.

תיאוריית שינוי: אם יוקם מכון למחקר מדיניות חינוך המבצע מחקרים מגוונים על ההיבטים השונים של שוויון הזדמנויות בחינוך בישראל, ניתוח איכותי של נתונים, מהלכי מדיניות ודוחות מחקר על שוויון הזדמנויות בהקשר הישראלי, ועל בסיס עבודה מחקרית זו יספק הצעות מדיניות ומידע בשפה ברורה לקהל מגוון ואפיקי למידה והתייעצות עם בעלי עניין – ערוצי תקשורת, פרקטיקאים, פוליטיקאים וקהילות – אז תתחזק היכולת של האקדמיה בארץ לתמוך במאמצי קידום שוויון הזדמנויות בחינוך, והשיח הציבורי על שוויון הזדמנויות בחינוך יועשר ויתבסס על מידע ונתונים אמין.

נמענים מרכזיים: החברה האזרחית, התקשורת ובעלי עניין בחינוך, כולל משרד החינוך, השלטון המקומי, ארגוני מורים והורים.

פעולות מרכזיות:

1. בחינה של מדיניות חינוך והשפעותיה על שוויון הזדמנויות וניתוח נתונים: הקמת צוותי חשיבה לניתוח דוחות, נתונים ומסמכי מדיניות המוצגים על ידי ארגונים שונים בזירה הציבורית;
2. עיצוב ניירות מדיניות לטובת הציבור – ניירות היכולים לסייע לציבור להבין מהלכים אפשריים, את המחירים הכרוכים בהם ואת הרווחים הצפויים;
3. תגובות לנושאים העולים לסדר היום הציבורי הנוגעים לחינוך, לשוויון הזדמנויות ולצמצום פערים;
4. שיתוף קהילות וצעירים בתהליכי מחקר כך שיתמוך בחיזוק יכולתם להשתתף בפרשנות ובניתוח נתונים ויעודד מעורבות בשיח על מדיניות חינוך;
5. זיהוי מודלים ומקרים של הצלחות לטיפול שוויון הזדמנויות;
6. ייזום שותפויות מחקריות עם חוקרים וארגונים בהתאם לצורך ולעניין משותפים;

7. כתיבה והנגשת הידע בשפה המיועדת לקהל רחב ומגוון; תקשורת, פרקטיקאים, קהילות ופוליטיקאים;
8. פנייה בערוצים דיגיטליים שונים במקביל לקהלי יעד שונים.

מומחיות נדרשת:

1. מחקר, פרסום קולות קוראים והערכת מחקרים;
2. שיתוף ציבור בסוגיות מדיניות;
3. תיווך מחקר לקהלי יעד שונים;
4. הפצת ניוזלטר – תיווך;
5. יח"צ, דוברות, תקשורת.

תשתית הנתונים:

במודל זה אין מענה לבעיית הנתונים הקיימת. ניתן לבחון אפשרות להעמיד את הנתונים שייאספו על ידי המכון לשירותם של בעלי עניין נוספים.

ממשקים עם הארגונים הקיימים בישראל:

1. שיתופי פעולה עם ארגוני מחקר קיימים בצוותי פעולה לניתוח ובחינה של נושא ממוקד, בהתאם לתחומי מומחיות ועניין.
2. שיתופי פעולה עם ארגוני מגזר שלישי המעוניינים בליווי מחקרי למהלכים הממוקדים בשוויון הזדמנויות.

דוגמאות מעניינות מהעולם:

- ♦ NEPC: המרכז הלאומי למדיניות חינוך, בית ספר לחינוך באוניברסיטת קולורדו, ארצות הברית

מודל ד: ארגון שדרה המוביל מהלך משותף של קולקטיב אימפקט רחב לקידום שוויון הזדמנויות בחינוך

תכלית: תכלול בעלי העניין הקיימים בשדה בארץ ליצירת מהלך משותף המייצר קולקטיב אימפקט באמצעות מחקר, עיצוב מדיניות ופיתוח דרכי פעולה לטיפול שוויון הזדמנויות בחינוך.

תיאוריית שינוי: אם ארגון שדרה יוביל **מהלך רבי־מגזרי של בעלי העניין הקיימים המעוניינים לטפח אחריותיות משותפת על בעיית אי־השוויון בחינוך, המתמקד בקידום שוויון הזדמנויות בחינוך באמצעות מחקר, הערכה משותפת, עיצוב והתנסות בפתרונות מדיניות בשדה החינוכי הרחב, והשותפים יקבלו החלטות יחד וישתפו פעולה לטווח ארוך**, אז אפשר יהיה להגדיל את הפוטנציאל של ההתמודדות עם הבעיה החברתית של אי־שוויון. **נמענים מרכזיים:** אקדמיה, פילנתרופיה, מגזר ציבורי, מגזר עסקי ומגזר חברתי.

בעלי עניין עיקריים: משרד החינוך, ארגונים הפועלים בשדה, פרקטיקאים, הציבור, האקדמיה, הפילנתרופיה והמגזר העסקי.

פעולות מרכזיות:

1. הקמת שותפות רבי־מגזרית;
2. הסכמה על מצע משותף: מטרה ותוצאות מוסכמות, הגדרת יעדים ומדדים;
3. פיתוח מדדים מוסכמים ומערך הנתונים הנדרש ללמידה;
4. קיום מדידה משותפת על השדה תוך כדי הפעלת אסטרטגיות הפעולה של השותפים;
5. למידה משותפת של הנתונים, המחקר המלווה והאסטרטגיות.

תשתית הנתונים:

1. הנתונים והמדדים הנאספים במהלך ירוכזו במאגר נתונים אחד שיהיה זמין לשותפים ולחוקרים.
2. נתונים רלוונטיים של השותפים יתווספו אף הם למאגר הנתונים.

ממשקים עם הארגונים הקיימים בישראל: במהלך מסוג זה יש עניין להרחיב את מספר השותפים ככל הניתן וליצור אקו־סיסטם רחב ומגוון.

דוגמאות מעניינות מהעולם:

♦ **StriveTogether, אוהיו, ארצות הברית** – הוקמה ב־2006 בסינסנטי כשותפות של שלושה מחוזות מאוהיו וקנטקי, כיוזמה הראשונה מסוגה בארצות הברית. ב־2017 הפכה השותפות לארגון עצמאי הפועל היום עם שותפויות בשלושים מדינות.

נספח א – גופי מחקר, פיתוח ומדיניות העוסקים בחינוך במדינת ישראל

ארגון	סוג הארגון ומימון	מטרות	דרכי פעולה מרכזיות	נושאי מחקר ועיסוק
מרכז טאוב למחקרים חברתיים ולמדיניות בישראל	מכון מחקר עצמאי מימון: קרנות פילנתרופיות הצוות: חוקרים העוסקים במחקר ובניהול הקשר עם גורמי הממשל	לבצע מחקרים ראשוניים ומקיפים שיספקו תמונת מצב עדכנית על סוגיות חברתיות, כלכליות ודמוגרפיות בישראל ויאפשרו לזהות את נקודות הכשל והאי־שוויון בחברה הישראלית, במטרה לשמש כלי אבחון להשפיע על מדיניות באמצעות הצעת חלופות לרמות הגבוהות של מקבלי החלטות בארץ בזמן מהיר ולטווח הארוך להשפיע על השיח הציבורי	הצגת נתונים לקובעי מדיניות ברמת המאקרו; השתתפות בוועדות הכנסת כנסים קבועים לפי נושאים (השלטון המקומי) הנגשת מידע לכלל הציבור	הערכת שוק העבודה – הייטק, השפעות טכנולוגיות מערכת החינוך, בהיבטים כלכליים בעיקר אי־שוויון חברתי־כלכלי – התפתחות בגיל הרך והשפעה על התפתחות שפה, אי־שוויון במימון מערכת החינוך היסודית, מערכת הרווחה

ארגון	סוג הארגון ומימון	מטרות	דרכי פעולה מרכזיות	נושאי מחקר ועיסוק
			פרסום דוחות תקופתיים למעקב אחר תפקוד המדינה בהיבטים שבהם המרכז עוסק שת"פ עם גופי מחקר רלוונטיים	מערכת הבריאות – נגישות, תקצוב השפעת משברים
מרכז אדווה	מכון מחקר מימון: קרנות פילנתרופיות, שיתופי פעולה עם מוסדות ותרומות הציבור הצוות: חוקרים בעלי אוריינטציה של אקטיביזם חברתי	לבצע מחקר ולגבש המלצות מדיניות לשינוי חברתי, להטמיע חשיבה חברתית ומגדרית בתקציבים ובחקיקה לחזק את היכולות המקצועיות של ארגוני חברה אזרחית וגורמי מדיניות מקומיים	הצגת נתונים לקובעי מדיניות ברמת המאקרו; השתתפות בוועדות הכנסת הנגשת נתונים באמצעות התקשורת וכנסים לציבור הרחב קורסים והרצאות לבעלי תפקידים ברשויות להשפעה על קידום מדיניות בפועל (מגדר, זכויות נשים)	שוויון וצדק חברתי – פערי אי־שוויון חברתיים וכלכליים: מדיניות ציבורית וכלכלה, אוכלוסיות מוחלשות, מגדר, ביטחון תזונתי, חינוך (תקציב), בידול והסללה, דיור ציבורי, תחבורה

ארגון	סוג הארגון ומימון	מטרות	דרכי פעולה מרכזיות	נושאי מחקר ועיסוק
			שיתופי פעולה עם גופים של חברה אזרחית לקידום מחקרים רלוונטיים ולתמיכה בגופים אקטיביסטיים	
שורש - מוסד למחקר כלכלי-חברתי	מוסד מחקר עצמאי ובלתי תלוי מימון: קרנות ותומכים פרטיים הצוות: חוקרים אקדמיים וחוקרי דאטה	לזהות בעיות שורש חברתיות-כלכליות המסכנות את מדינת ישראל מבחינת צמיחה כלכלית להשפיע על המדיניות והשיח הציבורי לעסוק בבעיות אלה להשפיע על מקבלי החלטות ליישם היבטים של תוואי הפתרון של הארגון	איסוף, ניתוח והנגשה של נתונים להדגמת האיום הכלכלי-חברתי על ישראל הנגשה מולטי־מודאלית של נתונים דמוגרפיים, כלכליים, פריון וחינוך לציבור כולו תדרוך שוטף לקובעי מדיניות, למשפיענים ולבעלי עניין	נתוני פריון וכלכלה, הישגים חינוכיים לפי מבחנים בינ"ל, מצב החברה החרדית בהשכלה וחינוך

ארגון	סוג הארגון ומימון	מטרות	דרכי פעולה מרכזיות	נושאי מחקר ועיסוק
מוסד שמואל נאמן למחקר מדיניות לאומית	מוסד מחקר של הטכניון הצוות: חוקרים	לקדם מחקר שרותם את ההנדסה, המדעים והטכנולוגיה לקידום החברה בישראל לתמוך בעיצוב המדיניות של ההשכלה הגבוהה לקדם שוויון זכויות כלפי אנשים עם מוגבלויות	עיצוב מדד למחקר ופיתוח ומעקב אחריו תמיכה לסטודנטים ולחוקרים הפקת דוחות מחקר כנסים הקמת פורומים וצוותי פעולה של מומחים סביב נושאים נבחרים לתמיכה במובילי דעה ופעולה	הנדסה, מדעים וטכנולוגיה ביטחון תזונתי ושימוש במשאבים בישראל חברה ואקדמיה – קיטוב, חרמות, שיתופי פעולה באקדמיה חינוך – מיומנויות ותשתיות, עיצוב ת"ל, הכשרת מורים ואינטגרציה טכנולוגית פורום חינוך בחירום עם נציגים ממגזרים וקבוצות אוכלוסייה מגוונים ופורומים נוספים: כלכלה וחברה, השכלה גבוהה, חוסן, אנרגיה ועוד

ארגון	סוג הארגון ומימון	מטרות	דרכי פעולה מרכזיות	נושאי מחקר ועיסוק
קרן רש"י	קרן פילנתרופית פרטית ועצמאית הצוות: מנהלי תוכניות, רכזים חברתיים, אנשי תוכן, אנשי הערכה	קידום מוביליות חברתית ושוויון הזדמנויות על פני רצף הגילאים מינקות לקהילה באמצעות פיתוח מענים חיזוק תשתיות חברתיות ובניית יכולות בקרב יחידים וקהילות	יזמות חברתית: בחינת פיילוטס קידום מדיניות ארצית ומקומית: יצירת שת"פ בין-מגזרי, עבודה עם מקבלי החלטות יצירת שותפויות בין-מגזריות הנגשת מידע לציבור בתקשורת	מחקרים המלווים את הפעולות השונות של הארגון לחילוץ הידע כתשתית לשיפור המענים ולהמשגה שתאפשר הרחבה והפצה. המחקרים עוסקים ברצף הגילאים שהארגון מתייחס אליו

ארגון	סוג הארגון ומימון	מטרות	דרכי פעולה מרכזיות	נושאי מחקר ועיסוק
ג'וינט אשלים	מרכז פיתוח חברתי מימון: ג'וינט עולמי, הקצבות ממשלתיות, פילנתרופיה, שיתופי פעולה עם מגזר שלישי ורשויות הסגל: מפתחי ידע, מובילי תוכניות, והכשרות, תמיכת חוקרים בדוחות לפי צורך	פיתוח פתרונות לקידום מוביליות חברתית-כלכלית בקרב אוכלוסיות מגוונות ונוער בסיכון	פיתוח פתרונות מבוססי מחקר בעזרת שותפויות רחבות חילוץ ותיעוד הידע המעשי והנגשתו לשדה	מחקרים לחילוץ ידע המלווים את המהלכים וההתנסויות; הזמנת מחקרים של חוקרים ממרכזי מחקר ומהאקדמיה בהתאם לצורך

ארגון	סוג הארגון ומימון	מטרות	דרכי פעולה מרכזיות	נושאי מחקר ועיסוק
מכון אהרן למדיניות כלכלית	מכון מחקר של אוניברסיטת רייכמן הצוות: חוקרים	עיצוב אסטרטגיה כלכלית והצעת תוכניות מדיניות לצמיחה כלכלית לצמצום העוני	תמיכה במחקרים על כלכלת ישראל שמתמקדים בגידול בתעסוקה, הגדלת הפרייון, תחזיות מאקרו כלכליות פרסום ניירות עמדה כנסים שנתיים ושולחנות עגולים לדין בניירות עמדה בשותפות עם משרד האוצר ומשרדי ממשלה נוספים ריכוז והנגשת מרכז נתונים לכלכלת ישראל, מדדים להערכת תפקודי משרדי הממשלה ביחס לנתונים בינ"ל	החברה הערבית, החברה החרדית והגיל הרך

ארגון	סוג הארגון ומימון	מטרות	דרכי פעולה מרכזיות	נושאי מחקר ועיסוק
האגף לייעוץ וקשרי ממשל (לשעבר יוזמה)	אגף באקדמיה הלאומית למדעים	לייעץ לממשלה בסוגיות בעלות חשיבות לאומית בתחום המחקר והתכנון המדעי, לרבות במתן הערכות מצב לאומיות ביוזמת האקדמיה, ולהגיש דוחות וסקירות [...], וכן לייעץ ולתת מידע למשרדי הממשלה [...] בנושאים בתחום מטרות האקדמיה ותפקידיה, שנדרש לגביהם ידע מדעי או נושאים הקשורים לפיתוח המדע בישראל	תחום החינוך במבנהו הנוכחי פועל באופן חדש שטרם התבסס. בעבר הובילה היוזמה תהליכי למידה רב־תחומיים שיועדו לייעץ לקובעי מדיניות, ועסקה במגוון רחב של תחומים שזוהו על ידי גורם במשרד החינוך, חוקרים או על בסיס עבודה מקדימה של צוות היוזמה, תוך עמידה בקשר ישיר עם חוקרים לביצוע מחקרים. ההזמנות ממשרד החינוך מתמקדות יותר בהנגשת ידע ופיתוח ידע חדש	
לשכת המדען הראשי - משרד החינוך	יחידה במשרד החינוך שהוקמה על בסיס החלטת ממשלה	לקדם תרבות של קבלת החלטות מיועדת ראיות ועשייה מבוססת ראיות	זיהוי סוגיות רלוונטיות מהארץ ומהעולם	תהליכי הוראה ולמידה, נושאים הרלוונטיים לתוכניות הלימודים (הקיימות או שנדרשות לפיתוח), AI, SEL, וכו'

ארגון	סוג הארגון ומימון	מטרות	דרכי פעולה מרכזיות	נושאי מחקר ועיסוק
		ביסוס וחיזוק קשרים עם מוסדות אקדמיים	ייזום והנעה של מחקרים רלוונטיים לאתגרי המשרד וטיפול שותפויות להובלת המחקרים – קולות קוראים למחקר ושיתוף של דוחות המחקרים באתר	
		לפתח וליצור תשתיות ידע על התחומים הרלוונטיים למטה המשרד כדי לתמוך במטה המשרד בזמן ובמקום הנכון	הנגשת ידע מחקרי קיים מהארץ ומהעולם – בעיקר למטה המשרד תמיכה באנשי המטה בצריכת ידע רלוונטי ובהבססות באמצעות מתווכי ידע אקדמאיים – ניסיון התוויית הרגולציה לעריכת מחקרים במערכת החינוך	

ארגון	סוג הארגון ומימון	מטרות	דרכי פעולה מרכזיות	נושאי מחקר ועיסוק
פורום קהלת	מכון מחקר ומעשה עצמאי מימון פילנתרופיה הצוות: כלכלנים, משפטנים ואקטיביסטים	הבטחת עתידה של ישראל כמדינת הלאום של העם היהודי, חיזוק הדמוקרטיה הייצוגית, הרחבת חירויות הפרט בישראל, העמקת מימוש עקרונות השוק החופשי	כתיבה ופרסום של ניירות עמדה	המפגש בין כלכלה לחינוך: חופש בחירה במערכת החינוך, תנאים לתקצוב ולהכרה של חינוך פרטי, תוכניות אקדמיות לסטודנטים מהתפוצות, אסדרת פעילות מוסדות להשכלה גבוהה
אגף מו"פ משרד החינוך	יחידה במינהל חדשנות וטכנולוגיה, משרד החינוך	קידום חדשנות חינוכית וטכנולוגית באמצעות ביצוע מחקרים, לרבות חקר עתידים ומחקרי שוק, חיישנות שטח וגיבוש תפיסות, וביצוע תהליכי פיתוח וניסוי של חדשנות חינוכית, טכנו-חינוכית וארגונית, בשיתוף פעולה עם בעלי עניין פנימיים וחיצוניים של מערכת החינוך, כדי לסייע למערכת החינוך לעצב עתיד חינוכי רצוי ורלוונטי במציאות מורכבת ומשתנה	מחקר לזיהוי מגמות עתיד; פיתוח תפיסות ומודלים יישומיים באמצעות ניסויים	

ארגון	סוג הארגון ומימון	מטרות	דרכי פעולה מרכזיות	נושאי מחקר ועיסוק
מרכז מנור	ארגון מחקר, מדיניות ומעשה מימון: יוזמת המאה, קרנות פילנתרופיות ותורמים ישראלים הצוות: חוקרים וכותבים	הגברת לכידות חברתית ואפקטיביות ממשלית – זיהוי מבני התשתית המייצרים את הקיטוב והצעת רפורמות עומק לשינוי המבנים הללו כדי להתמודד עם הקיטוב	עיצוב רעיונות ומדיניות המבוססים על חשיבת מרכז המתמודדים עם אתגרי תשתית	ארבעה תחומים: מדיניות חינוך, תקציב המדינה, השירות הציבורי ויהדות ומדינה
			גיבוש הצעות חקיקה	
			פעולה עם הרשות המבצעת, הרשות המחוקקת ורשויות מקומיות	
			הנגשת מידע לציבור הרחב	
ראמ"ה	רשות עצמאית פנים-ממשלתית; יחידת סמך במשרד החינוך מימון: ממשלתי צוות: חוקרים ומנהלי צוותים	לסייע למערכת החינוך בישראל להיות הטובה ביותר בהשגת התוצאות שהגדירה לעצמה, ולאפשר לתלמידי ישראל להחזיק בידע, מיומנויות וערכים המותאמים לאתגרי העתיד	איסוף, ניתוח והנגשה של נתונים לפי תהליכי ניטור שהמשרד והראמ"ה קובעים; פיתוח כלי ההערכה להערכה מעצבת ולהערכה סופית הערכת תוכניות לפי בקשת משרד החינוך ניתוח והנגשה של נתונים מדוחות בין-לאומיים	הערכת הישגים במקצועות ליבה ובבגרויות; אקלים, קולות ההורים, קולות המנהלים, הערכת תוכניות ספציפיות

ארגון	סוג הארגון ומימון	מטרות	דרכי פעולה מרכזיות	נושאי מחקר ועיסוק
מכון הנרייטה סאלד	מכון ציבורי למחקר, הערכה והדרכה מימון: משירותים לממשלה ולגופים עצמאיים	לקדם את חינוך החברה בישראל באמצעות מחקר, הערכה פיתוח ידע והדרכה	מרכז למחקר, הערכה ואסטרטגיה: ביצוע מחקרים וסקירות ספרות לפי הזמנה, ליווי ארגונים בביצוע עצמאי של פיתוח תהליכי מחקר ומודלים לוגיים, פיתוח תוכניות הכשרה והתערבות	נושאי המחקרים נקבעים על פי הארגונים המזמינים ודוחות המחקר אינם גלויים. המכון מספק גישה לכלי מחקר שפותחו לאורך השנים במכון או על ידי חוקרים בארץ
המרכז לחקר הפדגוגיה שותפויות אקדמיה-שדה	אוניברסיטת בן גוריון מימון: פילנתרופיה, מענקי מחקר ואיגום משאבים דרך שיתופי פעולה אנשי הצוות: חוקרים, מתווכי ידע, מפתחי ידע, מובילי שותפויות	לתרום לחיזוק הפרופסיה החינוכית בישראל דרך יצירת חיבורים בין ידע מעשי לידע מדעי, קידום חקר הפרקטיקה המקצועית והכשרת חוקרים לעבודה עם פרקטיקאים בשדה החינוכי	בנייה והובלה של שותפויות מחקר ופיתוח ארוכות טווח, בסוגיות מרכזיות בחינוך, בין חוקרים באקדמיה לבין אנשי מטה ופרקטיקאים בשדה החינוכי בישראל; עבודה ישירה עם בתי ספר ומורים לקידום תהליכי חקר פנים־ארגוני לפיתוח מסוגלות ומיומנויות חקר, מעגלי שיח לחשיפת הציבור הרחב לשיתופי פעולה מסוג זה	נושאי העיסוק רחבים; נובעים מתוך צורכי שדה החינוך היישומי; למשל: צוותי ניהול בבתי ספר על־יסודיים, מאמנות אוריינות כמנוף שינוי למאמצי מהפך, כתיבה דיאלוגית בחט"ב, מתמטיקה מקדמת שוויון בחט"ב

ארגון	סוג הארגון ומימון	מטרות	דרכי פעולה מרכזיות	נושאי מחקר ועיסוק
פנימה - פתרונות ישראליים	מכון מדיניות מימון: קרנות פילנתרופיות, תורמים פרטיים ופדרציות יהודיות	לעצב את "חזזה המדינה": להגדיר מחדש את מערכת היחסים בין המדינה, השלטון המקומי, הקהילה והפרט. לנסח הצעות מדיניות שיאפשרו לצמצם את הקיטוב ולהציע חזון וערכים משותפים	פיתוח פתרונות מדיניות בסוגיות ליבה נבחרות בארבעה תחומים. פיתוח הצעות המתבססות על שותפויות רחבות ועל מחקר מדיניות נרטיבי. למשל, מדד דמוקרטיה מקומית לרשויות המקומיות	סדרי שלטון, חברה וכלכלה, יהדות ומדינה וזהות וקהילות, אבל גם חינוך, מציעה מתווה לחינוך הממלכתי-ציבורי, מתווה לאחריות משותפת לביזור סמכויות החינוך, וכן שותפה למחקר בין-לאומי משווה על פדגוגיות מבטיחות
קרון ברל כצנלסון	מכון חשיבה ומעשה המקדם שוויון מימון: הרוב מקורו במכירת שירותים (חל"צ) ומעט תרומות מישראל	לקדם מדיניות ולטפח מנהיגות למחנה השוויון בישראל, לבסס תשתיות ארוכות טווח של תפיסות עולם, רעיונות ואנשים	פיתוח תוכניות מדיניות מעשיות המקדמות ערכים של שוויון עבור כלל הדרגים הציבוריים - מהדרג הפוליטי הנבחר ועד הדרג המקצועי במשרדי הממשלה קידום תוכניות מדיניות בקרב מקבלי ההחלטות בשוטף ובצמתים קריטיים ובקרב הציבור הרחב	החינוך הממלכתי, מדד מדיניות משפחה הכולל מדד של השפעת מדיניות החינוך על המשפחה, היבטים כלכליים כמו שינוי התקנות לחינוך המוכר שאינו רשמי, אפליה תקציבית לחינוך הממלכתי, הגיל הרך

ארגון	סוג הארגון ומימון	מטרות	דרכי פעולה מרכזיות	נושאי מחקר ועיסוק
שיתופים – הבית לקולקטיב אימפקט	ארגון חברתי הפועל לקידום גישת קולקטיב אימפקט (חל"צ)	לחזק את החברה האזרחית בישראל ולעודד שיתופי פעולה בין מגזריים; להוביל שינויים חברתיים	הובלה וניהול של מהלכים משותפים כארגון שדרה – חיבור בין ארגונים ציבוריים, חברתיים ועסקיים לטיפול בבעיות חברתיות מורכבות	יוזמת 5 פי 2 וכהמשך שלה יוזמת TOP15 לקידום מצוינות בחינוך המדעי הטכנולוגי בפריפריה ובחברה הערבית (נסגרה בסוף 2023). כיום פועלים בנושאים: קווים אדומים למניעת אלימות בזוגיות, ישותנו לשיפור איכות החיים בזקנה, חוסן ילדינו לחיזוק החוסן הנפשי, החברתי והקהילתי בצפון ובדרום בעקבות המלחמה ומקומות להכשרת בעלי תפקידים בשלטון המקומי; הובלת תהליכי שיתוף ציבור במשרדי ממשלה
	מימון: השותפים האסטרטגיים מממנים יוזמות (קרנות פילנתרופיות, גורמים עסקיים ומדינה), מכירת שירותים (חל"צ)		בניית יכולות בשדה המקצועי דרך ליווי, ייעוץ והכשרה	
	הצוות: מנהלות יוזמות ושותפויות, מפתחות ידע, מערך ייעוץ והכשרה		פיתוח ידע חדש וביסוס מחקר יישומי בעולמות הידע עליהם מבוססת הגישה – חשיבה ושינוי מערכתי, שותפויות ועבודה רב מגזרית	

ארגון	סוג הארגון ומימון	מטרות	דרכי פעולה מרכזיות	נושאי מחקר ועיסוק
ועדת המעקב לענייני חינוך ערבי	ועדה מקצועית למעקב אחר יישום מדיניות ולפיתוח חלופות מדיניות מימון: תרומות	לשפר את מערכת החינוך הערבית בישראל: לפתח את החינוך הערבי והשגת השוויון בו; העמקת המודעות, האחריות ושיתוף ההורים והקהילה הערבית בשיפור מערכת החינוך. היעדים: להוביל לשינוי המבנה הארגוני הקיים של מערכת החינוך והקמת מנהלת חינוך לחינוך הערבי; לפעול למען הקמת מזכירות חינוכית לחינוך ערבי; לגשר על הפערים הרחבים בין החינוך הערבי והעברי, בכל השלבים, ההיבטים והרמות; לחתור לפיתוח מנהיגים חינוכיים	ניסוח חלופות מדיניות, ניתוח החלטות מדיניות, ניטור מעקב אחר יישום החלטות מדיניות, הישגי תלמידים, תקציבים וכו'	שפה ערבית, שפה אנגלית, הכשרת מורים, קהילות הורים ועוד
			פיתוח יוזמות כמו תוכניות טלוויזיה חינוכיות רלוונטיות, תוכנית לימודים של מחקר שורשים	

ארגון	סוג הארגון ומימון	מטרות	דרכי פעולה מרכזיות	נושאי מחקר ועיסוק
מכון מופ"ת – המכון הארצי למחקר ולפיתוח בהכשרת מורים ובחינוך	מכון הכשרה, מחקר ופיתוח מימון: רוב התקציב ממשרד החינוך, כרבע מתרומות והשאר ממכירת שירותים	לפתח ולהוביל תהליכי שיפור ארוכי טווח בתהליכי למידה והוראה של מורי מורים, ולהכשיר ולתרום לפיתוח מקצועי של מורים ועתודות למוסדות להכשרת מורים	בחינה, פיתוח והפצה של דרכי הוראה-למידה חדשניות בכל שלבי הנתיבה המקצועית	
		ליזום ולקדם מחקר יישומי, כתיבה, פרסום והנגשה בתחומי העיסוק והדעת בהכשרת המורים ובחינוך במדינת ישראל	קידום שותפויות מחקר בין לאומיות בהכשרת מורים ובחינוך	
		לשפר את פרופסיית ההוראה ואת איכות תהליכי ההוראה והלמידה במערכת החינוך באמצעות קידום ומינוף הקשר בין האקדמיה, קובעי המדיניות והשדה החינוכי	יצירת רשתות פיתוח, מחקר והכשרה	

ארגון	סוג הארגון ומימון	מטרות	דרכי פעולה מרכזיות	נושאי מחקר ועיסוק
		לפעול למעורבות פעילה בגיבוש, בתמיכה ובהערכה של מהלכי מדיניות ומהלכים אסטרטגיים ארוכי טווח בהכשרת המורים ובמערכת החינוך		
בונים מחדש	מכון מדיניות	להכין מסמכי מדיניות מוגמרים ברמת ישימות הגבוהה ביותר האפשרית בכל התחומים המרכזיים במדינת ישראל: הצעות חוק ומתווי חקיקה, הצעות תקציביות, צווים, תקנות וכיו"ב	ועדות מומחים בתחומים השונים	

ארגון	סוג הארגון ומימון	מטרות	דרכי פעולה מרכזיות	נושאי מחקר ועיסוק
המכון הישראלי לדמוקרטיה	מוסד מחקר ויישום עצמאי	לחזק את התשתית הערכית והמוסדית של ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית; לפעול לשיפור התפקוד של מבני הממשל והמשק; לגבש דרכים להתמודדות עם אתגרי הביטחון תוך שמירה על הערכים הדמוקרטיים וטיפול שותפות ומכנה משותף אזרחי בחברה הישראלית רבת הפנים	עריכת מחקרים המניחים תשתית רעיונית ומעשית לדמוקרטיה הישראלית; גיבוש המלצות מעשיות לשיפור התפקוד של המשטר במדינת ישראל ולטיפול חזון ארוך טווח של תרבות דמוקרטית על בסיס תוכנית סדורה ובתגובה לאירועים שוטפים; קידום שיח ציבורי מבוסס ידע בנושאים שעל סדר היום הלאומי; ייזום רפורמות מבניות, פוליטיות וכלכליות; ייעוץ למקבלי ההחלטות ולציבור הרחב	תחומי הממשל, הכלכלה והחברה בישראל. בתחום החינוך המכון עוסק במדיניות חינוך ודמוקרטיה ומטרתו לגבש הצעות מדיניות לקידום חינוך אזרחי וחינוך לדמוקרטיה בכל שלבי הגיל ובכל מגזרי החינוך ולהעלות את המודעות הציבורית לפערים בתחום הזה. מחקרו עוסקים בין השאר בחברה החרדית, במשבר ההוראה, בחינוך לדמוקרטיה ובהפרדה מגדרית באקדמיה
מכון ברוקדייל	מכון למחקר חברתי יישומי שותפות של ג'וינט עולמי, ממשלת ישראל ופילנתרופיה נוספת	העצמת החוסן החברתי של מדינת ישראל ורווחת כלל תושביה באמצעות השפעה על מדיניות מבוססת מחקר וידע	זיהוי ומחקר של נושאי מפתח בחברה הישראלית; הכוונת מדיניות וטיוב שירותים חברתיים	ילדים בסיכון במערכת החינוך, חסמים לשילוב ילדים בגיל הרך במסגרות חינוכיות, מדדי איכות להפעלת גנים, החברה הערבית, מסגרות של חינוך בלתי פורמלי ועוד

